

OPPIMATERIAALEJA

PUHEENVUOROJA 51

RAPORTTEJA

TUTKIMUKSIA

Taina Kauppinen

OHJAUKSEN HAASTEIDEN ÄÄRELLÄ

Opintojen ohjauksen
kehittämishankkeen raportti

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPPIMATERIAALEJA

PUHEENVUOROJA 51

RAPORTTEJA

TUTKIMUKSIA

Taina Kauppinen

OHJAUKSEN HAASTEIDEN ÄÄRELLÄ

Opintojen ohjauksen
kehittämishankkeen raportti

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN
PUHEENVUOROJA 51

Turun ammattikorkeakoulu
Turku 2010

ISBN 978-952-216-122-2 (painettu)

ISSN 1457-7941 (painettu)

Painopaikka: Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print Oy, Tampere 2010

ISBN 978-952-216-123-9 (PDF)

ISSN 1459-7756 (elektroninen)

<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522161239.pdf>

SISÄLTÖ

ESIPUHE	4
I JOHDANTO	6
1.1 Taustaa	6
1.2 Ohjaus Turun ammattikorkeakoulussa	8
1.3 Ohjauksen kehittämisen hanke	9
2 RESURSSIKARTOITUS	12
2.1 Taustaa	12
2.2 Opinto-ohjaajien resurssit	17
2.3 Opettajatuutorien resurssi	19
2.3.1 Nuoret	19
2.3.2 Aikuiset	22
2.3.3 Ohjaus yleisesti	22
3 OPISKELIJAAHASTATTELUT	24
3.1 Haastatteluiden taustaa	24
3.2 Aineiston erityislaadusta: opiskelijat, kysymykset ja menettelytavat	30
3.3 Mistä puhutaan, kun puhutaan ohjauksesta?	33
3.4 Hyvä ohjaus: aikaa ja välittämistä	36
3.5 Palautteen kahdet kasvot	41
3.6 Oma vastuu ja yhteisöllisyys	44
4 OPETTAJATUUTORIKYSELY	50
4.1 Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu	51
4.2 HOPS	56
4.3 Esteettömyys	59
4.4 Vertaistuutorit	62
4.5 Resurssit	63
4.6 Koulutustarpeet	65
4.7 Sana on vapaa! Miten kehittäisit opiskelijoiden ohjausta ja/tai opettajatuutorointia Turun ammattikorkeakoulussa?	66
5 HANKKEEN ANTI	68
LIITTEET	70

ESIPUHE

Ohjaus ymmärretään ammattikorkeakouluopetuksesta puhuttaessa ainakin opettajien tekemäksi pedagogiseksi opintojen ohjaukseksi, johon kuuluvat myös harjoittelu- ja opinnäytetyönohjaus, sekä yleisiksi neuvonta-, tiedotus- ja ohjauspalveluiksi. Turun ammattikorkeakoulun ohjaustoiminta on saanut useamman vuoden ajan keskimääräistä heikompaa palautetta opiskelijoilta sekä opiskeluaikana että valmistumisen jälkeen tehdyissä kyselyissä. Hyvällä ja tehokkaalla ohjauksella voidaan kuitenkin lyhentää opiskeluaikoja, mikä osaltaan edesauttaa valtiovallan tavoitteita pidentää työuria, sekä edistää opiskelijoiden hyvinvointia ja tukea menestymistä opinnoissa.

Turun ammattikorkeakoulun ohjausjärjestelmä on suunniteltu ja kehitetty 1990-luvulla ammattikorkeakoulun aloittaessa toimintansa. Sen jälkeen Turun ammattikorkeakoulu on kasvanut fuusioiden myötä ja myös organisaatiota on uudistettu. Ohjausjärjestelmää ei kuitenkaan ole kehitetty riittävästi vastaamaan tämän päivän opiskelijoiden tarpeita.

Turun ammattikorkeakoulun ohjauksen kehittämishanke aloitettiin opinto-ohjauksen nykytilan kartoituksella, jonka tarkoituksena oli selvittää keskeiset ohjaukseen kohdistetut resurssit sekä ohjausjärjestelmän toimijat ja kehittämiskohteet. Toisaalta tavoitteena oli tuottaa käyttötietoa toiminnan kehittämiseen myös ohjauksen toimivuutta arvioimalla, minkä yhteydessä tukeuduttiin soveltuvien osin Michael Quinn Pattonin¹ hyödyntämiskeskeisen arvioinnin lähtökohtiin. Päivi Atjosen² mukaan osallistavan arvioinnin päämääränä on, että yhteisen kehittymisdialogin avulla käytännöt kehittyvät ja paranevat. ”Juuri tällaista dialogikriittistä ja yhteiseen hyvään pyrkivää ajattelua tarvitaan opetus- ja kasvatusalan arvioinneissa, koska tavoitteena on kehittäminen eikä vain tiedon keruu ja vallitsevan valtarakenteen lujittaminen.” Osallistavan arvioinnin näkökulman mukaisesti hankkeen arviointityötä tehtiin tiiviissä yhteistyössä ohjausjärjestelmän toimijoiden, varsinkin ohjauksen asiantuntijoiden eli opinto-ohjaajien kanssa. Hankkeen tavoite on kehittää Turun ammat-

1. Patton, Michael Quinn 1997. *Utilization-Focused Evaluation*. The New Century Text. Thousand Oaks: Sage 1997. 41–50.

2. Atjonen, Päivi 2007. *Hyvä, paha arviointi*. Helsinki: Tammi. 100–110.

tikorkeakoulun ohjausta ja tällöin sen keskeisten toimijoiden sitouttaminen ja sitoutuminen arvioinnin kautta tehtävään kehitystyöhän on ensisijaisen tärkeää. Opinto-ohjaajien lisäksi ohjauksen kehittämisen hankkeen tuottamaa tietoa tarvitsevat myös opettajatuutorit, koulutusjohtajat ja -päälliköt, opintosihteerit, opettajat ja opiskelijat.

Tässä julkaisussa käsitellään ohjauksen hankkeen ensimmäisen vuoden työn tuloksia eli resurssikartoituksia ja nykytilan arviointia sekä toimivuutta ja niiden pohjalta nousseita kehitysehdotuksia. Hanke jatkuu ja tavoitteena on ohjausjärjestelmän kehittäminen sellaiseksi, että se vastaa nykypäivän opiskelijoiden tarpeita ja tukee heidän edistymistään opinnoissa. On mielenkiintoista nähdä, miten Pattonin hyödyntämiskeskeisen arvioinnin periaatteet toimivat hankkeen jatkuessa varsinaiseen kehittämisvaiheeseen, sillä kyseistä lähestymistapaa hyödynnetään Turun ammattikorkeakoulussa nyt ensimmäistä kertaa.

Turun ammattikorkeakoulussa on usean vuoden ajan kehitetty koulutusta opilaitoksen sisäisillä kehittämishankkeilla, mutta näissä ohjauksen kehittämisen on jäänyt vähäiseksi. Ohjauksen hankkeen mahdollisti Turun kaupungin ammattikorkeakoululle myöntämä hankerahoitus, josta haluan tässä vaiheessa osoittaa lämpimät kiitokset sekä ammattikorkeakoulun johdolle että Turun kaupungille. Lisäksi kiitän myös FM Taina Kauppista, joka vastasi konkreettisesti tutkijana ja projektisihteerinä hankkeen ensimmäisen vaiheen läpiviennistä ja raportoinnista. Edelleen kiitoksen ansaitsevat opinto-ohjaajat, jotka osaltaan ovat tehneet kartoitus ja haastattelutyötä sekä ohjausryhmä, joka tuki ja toi omia näkemyksiään hankkeen eteenpäin viemiseen. Suurkiitokset myös opiskelijoille ja opettajatuutoreille osallistumisesta kyselyihin sekä haastatteluihin ja oppilaskunnan tuesta hankkeen eteenpäin viemisessä.

Turussa 12.2.2010

Eeva Harjulahti

Koulutuksen kehittämisen päällikkö

Turun ammattikorkeakoulu

I JOHDANTO

I.1 TAUSTAA

Ohjauksen merkityksestä opintojen tukemisessa ja viivästymisen ehkäisyssä on viime aikoina puhuttu paljon. ”Eläkepommin” takia nuorten halutaan siirtyvän työmarkkinoille mahdollisimman nopeasti ja opinto-ohjausta pidetään yhtenä keskeisenä keinona edistää tätä tavoitetta lyhentämällä opiskeluaikoja. Tämä on myös yksi Turun ammattikorkeakoulun ohjaustoiminnan tavoitteista, jotka ovat Yleisopas 2008–2009 mukaan:

1. tehokas tiedotustoiminta ja opiskelijahankinta
2. opiskelijan tukeminen, kannustaminen ja ohjaaminen koulutuksen eri vaiheissa alansa asiantuntijuuteen
3. opiskelun laadun ja tehokkuuden tukeminen (opiskeluaikojen optimointi). Opiskeluaikaa käytetään yhtenä laadun arvioinnin tunnuslukuna ja resurssin perusteena
4. keskeyttämisten ehkäiseminen ja opiskelijoiden ohjaus ongelmatilanteissa oikeisiin valintoihin. Keskeyttäneiden määrää käytetään ammattikorkeakoulun yhtenä laadun mittarina
5. uravalinnan ja ammatillisen kasvun tukeminen.

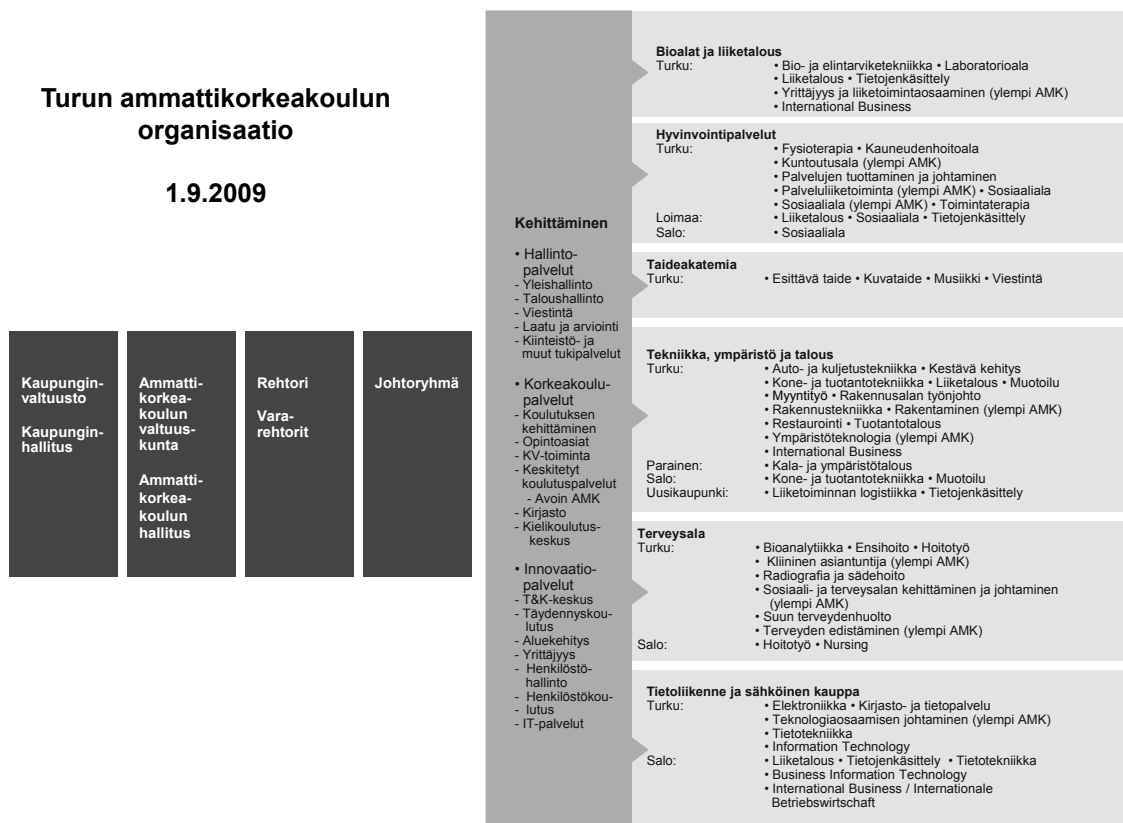
Organisaatiomuutosten vuoksi Turun ammattikorkeakoulun ohjausjärjestelmä oli muutoksen tarpeessa ja se oli suunniteltu ja kehitetty 1990-luvulla ammattikorkeakoulun toiminnan käynnistyessä. Se oli aikoinaan malli, josta muut ammattikorkeakoulut hakivat opastusta oman ohjausjärjestelmänsä luomiseen. Turun ammattikorkeakoulu on kuitenkin saanut ainakin viimeisen kolmen vuoden ajan heikohkoa palautetta Opetusministeriön valmistuneille opiskelijoille suunnatussa OPALA-kyselyssä. Ammattikorkeakoulun oma opiskelijabarometri on tukenut kuvaa opiskelijoiden tyytymättömyydestä saamaansa ohjaukseen. Näiden kaikkien tekijöiden takia katsottiin tarpeelliseksi käynnistää hanke, jossa laadullisen tutkimuksen keinoin selvitetetään missä ongelmakohdat ovat.

Mitään yksinkertaista määrittelyä siitä, mitä ohjauksella tarkoitetaan, ei ole olemassa. Opiskelijoiden ohjausjärjestelmä Turun ammattikorkeakoulussa (1998) on kahdeksansivuinen asiakirja, jossa selvitetään, mihin ohjauksella pyritään, missä kohtaa mitäkin ohjausta annetaan ja kuka tätä työtä tekee. Ohjaustyöntekijöiksi määritellään opinto-ohjaaja, opettajatuutori ja opiskelijatuutori (nykyään vertaistuutori). Toisaalta eräiden ohjaustehtävien yhteydessä mainitaan koulutuspäällikkö, joka ei kuitenkaan tekstin mukaan ole ohjaukseen erikoistunut henkilö. Vanha ohjausjärjestelmä ei sisällyttä itseensä kansainvälisiin opintoihin liittyvää ohjausta tai harjoittelu- ja opinnäytetyön ohjausta eikä ura- ja rekrytointipalvelujen tai hakutoimiston neuvonta/ohjaustoimintaa ole riittävän selkeästi määritelty osaksi järjestelmää.

Hanketta varten ohjaus-termi luokiteltiin kolmeen osaan. Varsinainen ohjaus muodostuu opinto-ohjaajien ja opettajatuutorien sekä vertaistuutorien työstä. Jälkimmäisistä käytetään termiä tuutorointi. Toiseksi osa-alueeksi määriteltiin pedagoginen ohjaus, joka kattaa opettajien ohjaustyön opetuksen yhteydessä, myös harjoittelu- ja opinnäytetyönohjauksen. Kolmas osa-alue on yleiset neuvontapalvelut, joista opintotoimistojen työ muodostaa pääosan.

Turun ammattikorkeakoulu on laaja-alainen ammattikorkeakoulu, jossa on koulutusohjelmia seitsemältä koulutusosalta. Opiskelijoita on noin 9 000 ja henkilökuntaa 750. Opettajatuutoreina toimii yli 200 opettajaa. Opinto-ohjaajia on 12, joista puolet on kokoaikaisia. Organisaationa Turun ammattikorkeakoulu jakautuu seitsemään tulosalueeseen. Tulosalueille on sijoitettu useamman koulutusalan koulutusohjelmia, poikkeuksena Terveys ja Taideakatemia, joiden opetus koostuu pelkästään yhden alan koulutuksesta. Organisaation laajuus antaa jonkinlaisen käsityksen ohjauksen haasteista: koulutuskulttuurit ovat keskenään erilaisia ja yhteisen ytimen muotoileminen on iso haaste.

KUVIO 1.1 Turun ammattikorkeakoulun organisaatiokaavio.

1.2 OHJAUS TURUN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Keskeinen osa opintojen aikana tapahtuvaa opinto-ohjausta ammattikorkeakoulussa on henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) laatiminen. HOPS laaditaan opettajatuutorin kanssa kerran tai kahdesti vuodessa käytävien kehityskeskustelujen yhteydessä. Ammattikorkeakouluopintoihin liittyy pakollisena viiden opintopisteen laajuinen Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu -opintojakso, jonka sisältö tukee oppimista ja oman ammattialan ammatillisuuden ja ammatti-identiteetin kehittämistä. Opintojakson tunnit ovat osa opiskelijoiden saamaa ohjausta, sillä tunneilla käydään läpi myös opintoihin liittyviä ajankohtaisia asioita, kuten tiedotetaan harjoittelukäytännöistä, käydään läpi opetussuunnitelma (OPS) ja opintojaksojen toteutussuunnitelmat (TOTSU).

Ohjaushenkilöstön tehtäväkenttä on laaja. Seuraavassa tehtävät esitellään siten kuin ne oli määritelty joulukuussa 2009 Turun ammattikorkeakoulun intranetissä. Opettajatuutorin työnkuvaan sisältyvät muun muassa opiskelijavalintoihin osallistuminen, alkuperäisten todistusten tarkistaminen, opiskelijan ammatillisen kasvun tukeminen luokka-, pienryhmä ja henkilökohtaisen ohjauksen kautta, kehityskeskustelut ja HOPSin laatiminen ja ohjaaminen, opiskelijoiden opintojen seuraaminen, tuutoroinnin kehittäminen ja siihen kouluttautuminen sekä opettajatuutoroinnin arviointi. Resurssisuositukseksi tälle työlle on annettu henkilökohtaiseen ohjaukseen vähintään 1 tunti/opiskelija/lukukausi sekä muihin tehtäviin vähintään 20 tuntia/lukukausi/20 opiskelijaa.

Opinto-ohjaajan työnkuva keskittyy enemmän ohjauksen koordinointiin. Opinto-ohjaaja muun muassa kehittää opinto-ohjausta, osallistuu sen kehittämishankkeisiin ja koulutukseen, suunnittelee ja toteuttaa opettajatuutorien koulutusta, arvioi ja koordinoi ohjausta, koordinoi Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu -opintojaksoa, osallistuu hakijarekrytointiin ja markkinointiin, tekee verkostoyhteistyötä ja ohjaa opiskelijoita erityistilanteissa (esimerkiksi sairaus, asevelvollisuus, raskaus tai yllättävät terveys, perhe- tai taloudelliset ongelmat).

Vertaistuuutorien tehtävänä on tukea uusien opiskelijoiden ryhmäytymistä ja integroitumista opiskelijayhteisöön, edistää motivoitumista ja sitoutumista opiskeluun, jakaa myönteistä opiskelijakulttuuria, toimia ryhmänsä ohjaajana yhteistyössä muun opiskelijoiden ohjauksesta vastaavan henkilöstön kanssa ja osallistua Turun ammattikorkeakoulun markkinointiin ja koulutusten esittelyyn erilaisissa tilaisuuksissa.

1.3 OHJAUKSEN KEHITTÄMISEN HANKE

Kuten edellä ilmenee, ohjausta tekee Turun ammattikorkeakoulussa suuri määrä ihmisiä. Ohjauksen kehittämisen hankkeen tehtävänä oli vuonna 2009 selvittää, miten ohjausta tulisi kehittää, sillä käytössä olevat mittarit eivät ole antaneet tarpeeksi eväitä kehitystyöhön. Hankkeelle asetettiin kunnianhimoiset tavoitteet:

- selvittää ohjauksen nykytila
- kartoittaa opinto-ohjaajien ja opettajatuutorien ohjausresurssit
- selvittää hyvän ohjauksen minimiresurssi
- selvittää ohjauksen kriittiset pisteet

- selvittää koulutustarpeet
- luoda ohjauksen malli, jota voidaan soveltaa kaikissa koulutusohjelmissa (hyvät käytänteet)
- selkeyttää ohjauksen toimijoiden roolit.

Jotta nämä tavoitteet saavutettaisiin, määriteltiin hankkeeseen osatehtävät, joiden avulla kartoitettaisiin ensin ohjauksen nykytila ja aloitettaisiin tietojen pohjalta kehittämistyö. Projektisuunnittelijan laatima projektisuunnitelma oli hankkeen osatehtävien taustalla, mutta niitä suunniteltiin tarkemmin projektiryhmässä, jossa opinto-ohjaajat Tarja Suominen, Tuija Mäntsälä ja Janne Ahminen sekä projektisuunnittelija Taina Kauppinen kävivät vilkkaita keskusteluja sopivien työtapojen löytymiseksi. Aina kun oli mahdollista, osatehtävät lähetettiin opotiimille (opinto-ohjaajien työryhmä) ”lausuntokierrokselle”. Tämä oli välttämätöntä toisistaan poikkeavien koulutusalakulttuurien takia: projektiryhmän oli yksin mahdotonta ottaa huomioon kaikkia tekijöitä, jotka kysymyksen ymmärtämiseen saattoivat vaikuttaa. Myös ohjausryhmä projekti-päällikkö/koulutuksen kehittämisen päällikkö Eeva Harjulahti, kehityspäällikkö Ismo Kantola, koulutusjohtajat Jyrki Lähteenmäki (pj) ja Marjut Putkinen, koulutuspäällikkö Markku Karhunen ja koulutuspäällikkö/opinto-ohjaaja Päivi Viinikkala sekä Turun ammattikorkeakoulun opiskelijakunnan (TUO) edustaja Iiro Ruuska antoivat arvokkaan panoksensa projektiin toteutukselle.

Ensimmäisenä toteutettiin opinto-ohjaajien ja opettajatuutorien resurssikartoitus. Kysely suunniteltiin projektiryhmässä opotiimin avustuksella. Opinto-ohjaajat koordinoivat tietojen keräämisen tulosalueilla. Projektisuunnittelija kokosi ja yhdenmukaisti tiedot sekä raportoi niiden tulokset hankkeen ensimmäisessä väliraportissa. Seuraavaksi tehtiin opiskelijahaastattelut. Kysymykset suunniteltiin projektiryhmässä ja opotiimi sai ne myös tarkasteltavakseen. Opinto-ohjaajat etsivät yhdessä opettajatuutoreiden kanssa valituista koulutusohjelmista opiskelijat, jotka projektisuunnittelija ja yksi opinto-ohjaaja haastattelivat. Tästä osatehtävästä saatiin hankkeen moniäänisin ja vaikein aineisto analysoitavaksi. Analysointi on vienyt projektisuunnittelijan työajasta suuren osan. Tulokset raportoitiin lyhyesti hankkeen toisessa väliraportissa ja laajemmin niitä käsitellään tässä raportissa.

Seuraavassa vaiheessa alkoi opinto-ohjaajien kehittämistiimien työ ohjauksen kehittämispäivässä 8.4.2009. HOPS, ohjauksen toimijoiden toimenkuvat ja työnjako, esteetön opiskelu ja AMKA-opintojakson (Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu -opintojakson) kehittäminen valikoituivat kehittämiskohteiksi.

Opinto-ohjaajat ovat tehneet kehittämistyötä työnsä ohessa ja työ on kesken, mutta jatkuu vuonna 2010. Tämän jälkeen toteutettiin opettajatuutorikysely. Kysymykset suunniteltiin projektiryhmässä opotiimin avustuksella. Aineiston analysointi ja raportointi ovat olleet projektisuunnittelijan vastuulla. Tulokset julkaistaan tässä raportissa. Tarkoitus oli syventää tuloksia haastatteluilla, mutta aineiston laajuus teki aikataulun liian tiukaksi tälle aikeelle. Viides suunniteltu osatehtävä, teemakeskustelut, päätettiin syyskuun ohjausryhmässä siirtää vuodelle 2010.

Tässä raportissa esitellään resurssikartoituksen, opiskelijahaastatteluiden ja opettajatuutorikyselyn tuloksia. Resurssikartoitus ja opettajatuutorikysely on otsikoitu kyselyn osakysymysten mukaan. Opiskelijahaastatteluiden kohdalla sisältöanalyysin tulokset ohjaavat otsikointia. Opinto-ohjaajien kehittämistöiden työ on vielä kesken ja niiden työn esittelyn aika on myöhemmin, kun päästään käsiksi varsinaiseen ohjauksen kehittämistyöhön.

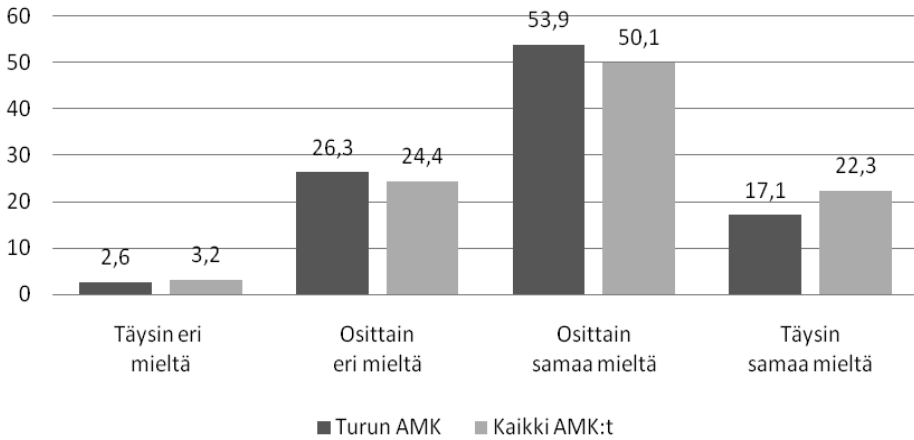
2 RESURSSIKARTOITUS

2.1 TAUSTAA

Ohjauksen kehittämisen hanke aloitettiin kartoittamalla opinto-ohjaajien ja opettajatuutorien ohjausresurssit. Yhtenä hankkeen tärkeimmistä taustatekijöistä on Turun ammattikorkeakoulun eri yhteyksissä saama heikko palaute neuvonta- ja ohjauspalvelujen osalta. Turun ammattikorkeakoulusta valmistuneiden opiskelijoiden osalta vastausprosentti on ollut hieman yli 80 %. Ohjaukseen on ollut tyytyväisiä (osittain samaa mieltä ja täysin samaa mieltä -vastaukset) noin 58 % vastanneista opiskelijoista kolmen viimeisen vuoden aikana. Vastaavasti valtakunnallisesti ohjaukseen tyytyväisiä opiskelijoita on ollut noin 66 % valmistuneista. Turun ammattikorkeakoulu jää valtakunnallisesta tasosta jälkeen etenkin täysin samaa mieltä -vastausten osalta.

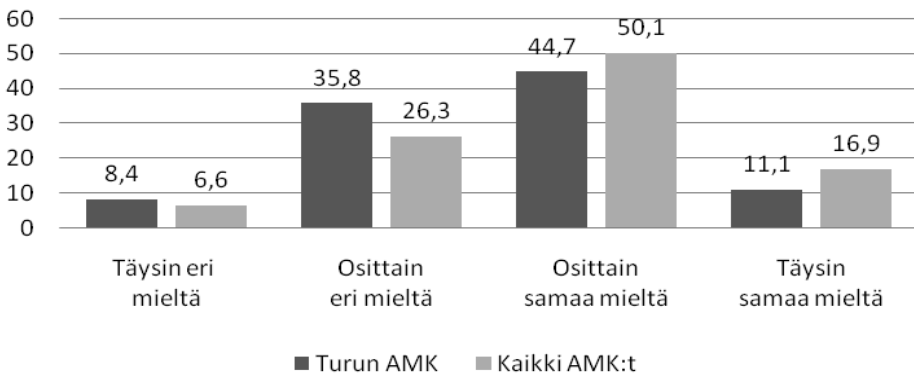
Tyytyväisyys neuvonta- ja ohjauspalveluihin kuitenkin vaihtelee koulutusaloittain (liite 1). Käytän esimerkkinä vuoden 2008 OPALaa. Parasta palautetta annetaan luonnontieteiden alalta, jossa noin 71 % opiskelijoista on tyytyväisiä saamaansa ohjaukseen. Heikointa palaute on luonnonvara- ja ympäristöalalta, jossa tyytyväisten osuus jää 45 prosenttiin. Turun ammattikorkeakoulun tyytyväisten osuus neuvonta- ja ohjauspalvelujen osalta on 59,2 %, kun muiden ammattikorkeakoulujen osalta se on 66,8 %.

Luonnontieteen ala

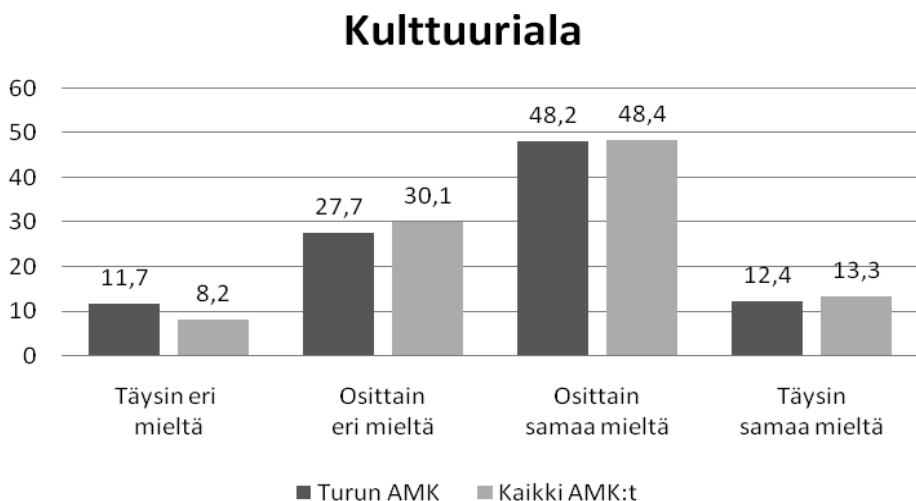

KUVIO 2.1 Luonnontieteen alan opiskelijoiden tyytyväisyys neuvonta- ja ohjauspalveluihin Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2008 OPALA-kyselyn mukaan.

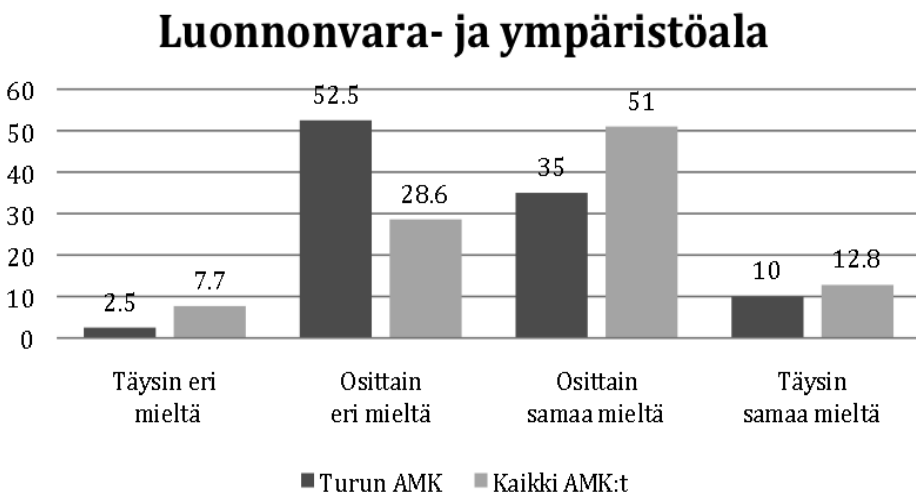
Yhteiskuntatieteen, liiketalouden ja hallinnon ala

KUVIO 2.2 Yhteiskuntatieteen, liiketalouden ja hallinnon alan opiskelijoiden tyytyväisyys neuvonta- ja ohjauspalveluihin Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2008 OPALA-kyselyn mukaan.

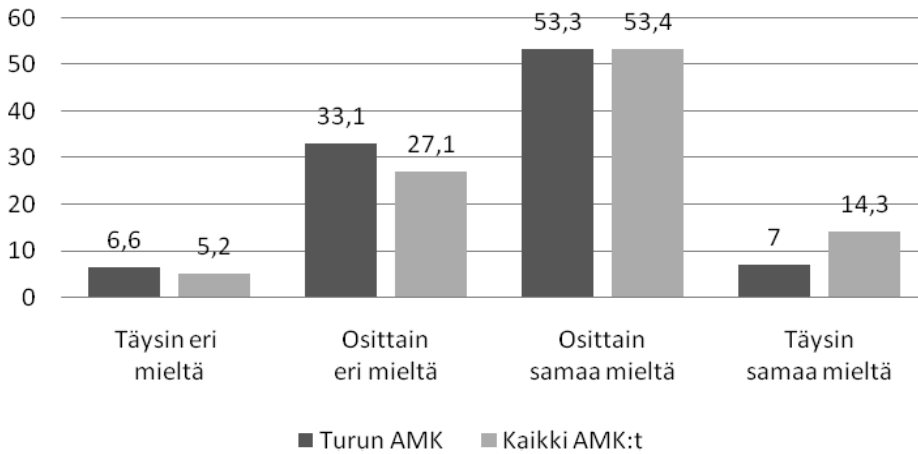

KUVIO 2.3 Kulttuurialan opiskelijoiden tyytyväisyys neuvonta- ja ohjauspalveluihin Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2008 OPALA-kyselyn mukaan.

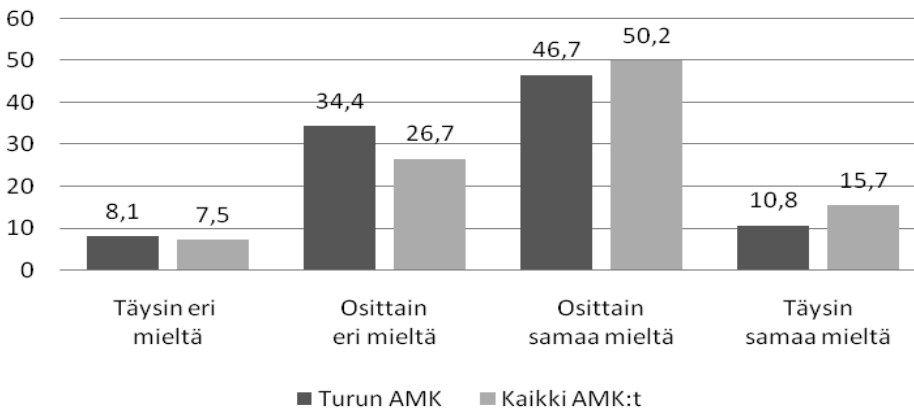
KUVIO 2.4 Luonnonvara- ja ympäristöalan opiskelijoiden tyytyväisyys neuvonta- ja ohjauspalveluihin Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2008 OPALA-kyselyn mukaan.

Sosiaali- ja terveysala

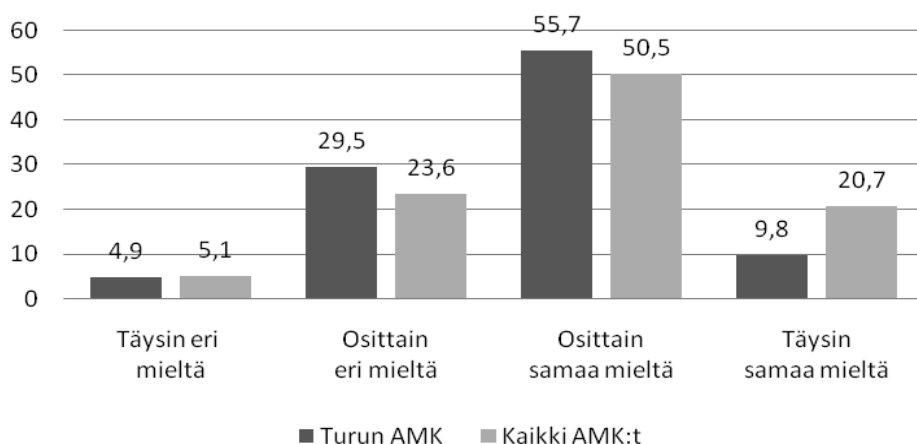
KUVIO 2.5 Sosiaalialan opiskelijoiden tyytyväisyys neuvonta- ja ohjauspalveluihin Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2008 OPALA-kyselyn mukaan.

Tekniikan ja liikenteen ala

KUVIO 2.6 Tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoiden tyytyväisyys neuvonta- ja ohjauspalveluihin Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2008 OPALA-kyselyn mukaan.

Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

KUVIO 2.7 *Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opiskelijoiden tyytyväisyys neuvonta- ja ohjauspalveluihin Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2008 OPALA-kyselyn mukaan.*

OPALA niputtaa yhteen neuvonta- ja ohjauspalvelut, joten sen perusteella on vaikea tietää, mitä opiskelijat ajattelevat kyselyyn vastatessaan: opintotoimiston, opinto-ohjaajan vai opettajatuutorilta tai muilta ohjaustyötä tekeviltä saamaansa palautetta. Turun ammattikorkeakoulun vuoden 2008 opiskelijabarometrin perusteella opintotoimistojen palveluihin ollaan suhteessa tyytyväisempiä kuin ohjaukseen. Tämän perusteella voisi ajatella, että ”Opintoihin liittyvät neuvonta- ja ohjauspalvelut ovat tukeneet opintojeni edistymistä” -väite ehkä liitetään enemmän ohjaustyöhön kuin neuvontapalveluihin. Ohjauksen tehtävä on myös edistää opintojen etenemistä OPALasta ei saa toimipaikkakohtaisia tietoja, niinpä esimerkiksi hoitotyön koulutusohjelman osalta on mahdotonta eritellä, ovatko opiskelijat tyytyväisempiä saamaansa ohjaukseen Turussa vai Salossa.

Resurssikartoitusta pidettiin tarpeellisena, koska haluttiin saada selville, kuinka paljon resursseissa on vaihtelua. Tiedossa oli, että ohjausresurssien vaihtelu on suurta, mutta vaihtelun tasoa ei ennakoon tiedetty. Resurssikartoitus tehtiin 16.3.–27.3.2009. Opinto-ohjaajat koordinoivat tietojen keräämisen koulutusohjelmista. Kartoituksesta rajattiin pois englanninkieliset koulutusohjelmat. Resurssikartoitus oli kaksiosainen. Ensimmäinen osa kartoitti opinto-ohjaaji-

en ja ura- ja rekrytointipalvelujen lehtorin ja suunnittelijan resurssit Yleisoppaaseen kirjoitetun opinto-ohjaajan tehtävänkuvan mukaan. Toisessa osassa kartoitettiin koulutusohjelmittain käytössä olevia ohjausresursseja. Kyselyssä on käytetty vuoden 2008 painotetun keskiarvon mukaisia opiskelijamääriä.

Tietojen vertailu keskenään on vaikeaa. Kartoituksen kysymyksiä muotoiltiin projektiryhmässä useampaan kertaan ja niitä kommentoitiin myös opotöissä. Tästä huolimatta saadut vastaukset eivät ole yhteneväisiä, vaikka niitä on muokattu mahdollisimman samanlaisiksi. Opettajatuutorointiin myönnetään resursseja niin erilaisilla perusteilla, että tällaisen kartoituksen muotoileminen on hyvin vaikeaa. Kartoitus antoi kuitenkin tiedot, jotka tarvittiin: resurssit ovat jakaantuneet epätasaisesti ja tuutoroitavat ryhmät ovat vaihtelevan kokoisia. Jo näiden tekijöiden perusteella voidaan sanoa, että opiskelijat ovat epätasa-arvoisessa asemassa ohjauksen suhteen.

2.2 OPINTO-OHJAAJIEN RESURSSIT

Opinto-ohjaajat täyttivät resurssikartoituksen oman arvionsa pohjalta. Heillä ei ole työajanseurantaa yleisoppaan tehtäväjaottelun mukaan. Kokoaikaisia 12 opinto-ohjaajasta on puolet. Opinto-ohjaajilla on käytettävissään ohjaukseen vuosittain 320–1600 tuntia. Ohjattavia opiskelijoita opinto-ohjaajalla on 176–1928. Laskennallisesti opinto-ohjaajalla on resurssia 1–3,95 tuntia opiskelijaa kohden (ka 1,9). Resurssit eivät siis jakaudu kovinkaan tasaisesti. Resurssien epätasaisuutta lisää opinto-ohjaajien epätasainen jakautuminen tulosalueille. Keskiarvot on laskettu opinto-ohjaajien ilmoittamista tunneista. Vertailuluvuksi on esitetty kokoaikaisten opinto-ohjaajien tunneista laskettu keskiarvo, sillä ne ovat luvuista vertailukelpoisimpia.

TAULUKKO 2.1 *Opinto-ohjaajien resurssit.*

	Kaikki opot Keskiarvo	Kokoaikaiset	Kaikki vaihtelu	Kokoaikaiset
Opinto-ohjauksen kehittäminen	168 h	198 h	50–250 h	100–250 h
Ohjauksen koordinointi	148 h	190 h	10–30 h	100–30 h
Ohjaustoiminta	397 h	513 h	140–750 h	240–750 h
Opinto-ohjauksen asiantuntijatehtävät	128 h	160 h	10–300 h	30–300 h
Hakijarekrytointi	254 h	363 h	70–510 h	240–510 h
Opiskelijavalinnat	60 h	70 h	15–180 h	20–180 h
Ohjauksen verkkoysteistyö	66 h	82 h	0–200 h	0–200 h
Opinto-ohjauksen kehittäminen	13,3 %	12,4 %	6–20 %	6–16 %
Ohjauksen koordinointi	11,5 %	11,9 %	3–19 %	6–19 %
Ohjaustoiminta	33,0 %	32,0 %	15–47 %	15–47 %
Opinto-ohjauksen asiantuntijatehtävät	10,4 %	10,0 %	2–19 %	2–19 %
Hakijarekrytointi	20,2 %	22,8 %	8–32 %	15–32 %
Opiskelijavalinnat	5,0 %	4,3 %	1–11 %	1–11 %
Ohjauksen verkkoysteistyö	5,8 %	5,1 %	0–16 %	0–12,5 %

Opinto-ohjaajien tehtävistä painottuu selvästi ohjaustoiminta, seuraavaksi tärkein on hakijarekrytointi ja kolmanneksi nousee opinto-ohjauksen kehittäminen. Vaihtelu näiden osa-alueiden painottumisessa on kuitenkin varsin suurta. Tähän vaikuttaa toki se, ettei yhteisesti ole sovittu eri työtehtäviin varattavista työaikaressurssista eikä myöskään siitä, mitä tehtäviä opinto-ohjauksen eri osa-alueille kuuluu. Kokoaikaisilla opinto-ohjaajilla on käytössään tunteja ohjaustoimintaan selvästi enemmän kuin kaikilla opinto-ohjaajilla keskimäärin, mutta prosentuaalisesti ohjaustoiminta jää alle kaikkien opinto-ohjaajien prosentista. Kokoaikaiset opinto-ohjaajat käyttävät ohjaukseen aikaa 240–750 tuntia eli toinen opinto-ohjaaja käyttää tähän osa-alueeseen kolme kertaa niin paljon työaika kuin toinen. Hakijarekrytointiin kokoaikaiset opinto-ohjaajat käyttävät hieman enemmän aikaa kuin osa-aikaiset opinto-ohjaajat. Kyselyn perusteella näyttää siltä, että opinto-ohjaajan työnkuvan sisältö painottuu eri koulutusohjelmissa eri tavalla. Työnkuvan selkeyttäminen nousikin yhdeksi opinto-ohjaajien kehittämistiimin tehtäväksi.

2.3 OPETTAJATUUTORIEN RESURSSI

Kyselyssä tiedusteltiin nuorten tutkintoon johtavien koulutusohjelmien osalta opettajatuutorien määrää, opiskelijamäärää, opettajatuutorien keskimääräistä ohjausresurssia opiskelijaa kohti, resurssin painottumista tiettyyn opiskeluajkaan, normi+1 ja yliaikaisille opiskelijoille varattua resurssia, opettajatuutorin keskimääräistä Tilipussiin (opettajien työajan suunnitteluohjelma) merkittyä kokonaisresurssia, AMKA-kurssin sisällymistä kokonaisresurssiin, opettajatuutorin keskimääräistä ohjattavien määrää ja yhden tuutoriryhmän kokoa sekä vertaistuutoroinnin osalta koulutettujen tuutorien määrää yhtä ryhmää kohti ja vertaistuutoriryhmän keskimääräistä kokoa. Aikuisten koulutusohjelmien osalta haluttiin tietää aikuisopiskelijoille ja YAMK-opiskelijoille varattu ohjausresurssi. Yleisesti ohjauksesta kysyttiin opettajatuutorin vaihtuvuutta, muiden kuin opettajatuutorien ohjausresurssia ja ohjausjärjestelmän resurssien kehittämistarpeita.

2.3.1 Nuoret

Opettajatuutorien määrä

Opettajatuutoreita on koulutusohjelmissa 1–16. Koulutusohjelmien opiskelijamäärissä on suuria eroja. Toinen merkittävä tekijä on opettajatuutorin vaihtuminen. Eräissä koulutusohjelmissa opettajatuutori vaihtuu suuntautumisvaihtoehtovastaavaksi yhteisten opintojen jälkeen ja heillä on keskimäärin pienemmät ryhmät kuin yhteisten opintojen aikaisella opettajatuutorilla.

Opiskelijamäärät

Opiskelijamäärät vaihtelevat koulutusohjelmittain 42–705 opiskelijan välillä. Eniten opettajatuutoreita on hoitotyön koulutusohjelmassa, jossa on 705 opiskelijaa ja 16 opettajatuutoria. Tällöin opiskelijoita on opettajatuutoria kohden 44. Toiseksi eniten eli 15 opettajatuutoria on sosiaali-alalla, jossa opiskelijoita on 212. Tällöin opiskelijamäärä on 14 opettajatuutoria kohden. Tosiasiallisesti tuutoroitavien ryhmien koko vaihtelee paljon enemmän.

Opettajatuutorin keskimääräinen ohjausresurssi/opiskelija/vuosi

Opettajatuutorien opiskelijakohtainen ohjausresurssi vaihtelee 1–4 tunnin välillä, keskiarvoksi muodostuu noin 2 tuntia. Opettajatuutoreille on annettu henkilökohtaisen ohjauksen suositukseksi vähintään 1 tunti/opiskelija/luku-

kausi (2 tuntia vuodessa) sekä muihin tehtäviin vähintään 20 tuntia/lukukausi/20 opiskelijaa. Tähän suositukseen yliti laskennallisesti kartoituksen mukaan vain 3 koulutusohjelmaa eli viestinnän, Salon kone- ja tuotantotekniikan ja elektroniikan koulutusohjelmat. Tosiasiallisesti esimerkiksi viimeksi mainittuun suositukseen yltävät vain suuntautumisvaihtoehtovastaavat.

Ohjausresurssin painottaminen

Ohjausresurssin painottuminen opintojen alkuun on perusteltua. Opiskelijat aloittavat silloin korkeakouluopinnot ja heille kerrotaan merkittävä määrä opiskelua tulevaa tietoa. Osassa koulutusohjelmia ohjausresurssia on painotettu myös opintojen loppuun. Tämän kartoituksen tietojen pohjalta on mahdotonta sanoa, onko ohjausta silloin painotettu opinnäytetyöohjaukseen, opinnäytetyönohjaaja on kuitenkin usein eri henkilö kuin opettajatuutori. Opintojen keskivaiheen ohjausta ei pitäisi unohtaa, koska opiskelijat tekevät silloin merkittäviä valintoja opinnoissaan.

Ohjausresurssi jakaantuu seuraavasti:

45 %	1. vuosi, 1. lukukausi tai opintojen alku
30 %	ei painotusta
12,5 %	painotus sekä opintojen alussa että lopussa
7,5 %	painotus opintojen lopussa
5 %	muu

Normi+1 ja yliaikaisten ohjausresurssi

Turun ammattikorkeakoulussa kiinnitetään jatkossa enemmän huomiota normi+1 ja yliaikaisten ohjaukseen – ohjausvastuu siirtyy opinto-ohjaajille. Tähän on tarvetta, sillä 10 % opiskelijoista käyttää opintoihinsa ainakin yhden lisävuoden ja 5 % on yliaikaisia. Tällä hetkellä näiden ryhmien ohjaukseen on resursoitu hyvin vähän.

Normi+1 ja yliaikaisten opiskelijoiden ohjausresurssi:

62,5 %	ei resurssia
27,5 %	on jokin resurssi
10 %	ei tietoa

Resurssikartoitus antaa viitteitä siihen, että niissä koulutusohjelmissa, joissa näiden opiskelijaryhmien ohjaukseen on panostettu, on myös saatu opiskeluajat lyhenemään (toisin sanoen yliaikaisten määrä on suhteellisen pieni). Opiskelijoilla on kuitenkin oikeus käyttää opintoihinsa yksi lisävuosi ja tätä myös käytetään HOPSin laadinnassa hyväksi. Toisaalta monet opiskelijat käyvät opintojen ohella töissä ja he suunnittelevat opintonsa alusta asti lisävuodelle.

Opettajatuutorin kokonaisresurssi

Opettajatuutorien kokonaisresurssin vaihtelu on 9,5–212 tuntia vuodessa. Keskiarvoksi muodostuu noin 64 tuntia/vuosi. Koulutusohjelmista 25:ssä opettajatuutorin kokonaisresurssi kuitenkin jää alle 60 tunnin ja arviolta noin 45 tunnin kokonaisresurssi on yleisin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kokoaikaisella opettajalla on käytössään tuutorointiin noin yksi viikko työajasta, mikä on opettajatuutorin tehtäviin suhteutettuna hyvin vähän. Kokonaisresurssi ei kuitenkaan anna resurssin riittävyydestä yksinään riittävää kuvaa. Tähän vaikuttavat myös opiskelijamäärä ja se, sisältyykö kokonaisresurssiin Opiskelutaidot ja ammatillinen -kasvu (AMKA) opintojakson tunnit.

Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu -opintojakson sisältyminen ohjausresurssiin

AMKA-opintojakson sisältyminen opettajatuutorin resurssiin poistaa monessa koulutusohjelmassa mahdollisuuden päästä suositeltuun ohjausresurssiin. Opintojakso sisältyy ohjausresurssiin 57,5 %:lla opettajatuutoreista. Nykyinen kesimääräinen resurssi riittäisi suosituksen mukaan opiskelijamäärän mukaiseen ohjaustyöhön.

Opiskelijamäärä/opettajatuutori ja tuutoriryhmän koko/opettajatuutori

Opiskelijamäärää kysyttiin kahdella eri tavalla, koska opettajatuutorilla voi olla useampi ryhmä tuutoroitavanaan. Ero opiskelijamäärän ja yhden tuutoriryhmän koon välillä onkin suuri. Keskiarvot eivät tosin paljasta tilanteen todellista kirjavuutta. Musiikin koulutusohjelmassa instrumenttiryhmistä johtuen yhdellä opettajalla voi olla vain yksi ohjattava, kun auto- ja kuljetustekniikassa opettajatuutorilla on 130 ohjattavaa opiskelijaa.

Opiskelijamäärä/opettajatuutori	Tuutoriryhmän koko/opettajatuutori
Keskiarvo	Keskiarvo
Vaihtelukeskiarvo	Vaihtelukeskiarvo

37,8

21

20–49

13–28

Vertaistuutorit

Vertaistuutoreita on keskimäärin 2,5/koulutusohjelma. Tuutoriryhmän keskimääräinen koko on 16,8 opiskelijaa koon vaihdella 18–22 opiskelijaa. Vertaistuutoroinnissa tavoitteena on yksi vertaistuutori 10 opiskelijaa kohden. Tähän tavoitteeseen ei kyselyn perusteella ylletä läheskään aina. Osassa koulutusohjelmia on myös vaikeaa saada opiskelijoita vertaistuutoreiksi. Opiskelija-haastatteluissa taas kävi ilmi, että opiskelijat kaipaivat tuutoreita pidemmäksi aikaa kuin orientoiviin opintoihin ja muuhun kuin pelkästään hauskanpitoon. Myös opettajatuutorit näkivät, että heillä olisi vertaistuutoreille käyttöä ensimmäistä vuotta pidemmälle ajalle. Usein vertaistuutorien omat opiskelut estävät heitä osallistumasta kovinkaan aktiivisesti tuutorointiin ja on hieman vaikea nähdä, kuinka heidän työpanoksensa määrää voitaisiin lisätä. Vertaistuutoreiden aktiivisuudessa ja sitoutumisessa työhön on eroja. Näitä seikkoja täytyy ensin selvittää ennen kuin vertaistuutorien työkenttää laajennetaan.

2.3.2 Aikuiset

Aikuisopiskelijoille ohjausresurssia on noin 3,6 tuntia, vaihtelu on 1–8 tuntia. Resurssi on käytössä 31 koulutusohjelmassa. Nuoriin verrattuna resurssin määrä on huomattava, mutta toisaalta opiskelukin tapahtuu ajankohtina, jolloin opinto-ohjaajat ja opintotoimistojen henkilökunta eivät ole tavattavissa yhtä hyvin kuin nuorten koulutusohjelmissa. YAMK-opiskelijoille resurssia oli 1–8 tuntia, mutta koulutusohjelmiakin on vain 10.

2.3.3 Ohjaus yleisesti

Opettajatuutorin vaihtuvuus

Opettajatuutori ei vaihdu 62,5 %:ssa koulutusohjelmista. Viidessä koulutusohjelmassa opettajatuutori on sama ensimmäiset kaksi vuotta. Yhdessä koulutusohjelmassa tuutori vaihtuu joka vuosi. Joissakin koulutusohjelmissa opettajatuutori vaihtuu jopa kolme kertaa. Jokainen koulutusohjelma miettii omalta kannaltaan, onko opettajatuutorin vaihtuminen koulutusohjelman kannalta perusteltua. Vaihtuvuus ei välttämättä ole niin suuri ongelma kuin opettajan sivutoimisuus tai se, ettei hän opeta omaa ryhmäänsä.

Muiden kuin opettajatuutorin ohjausresurssit

Ohjausresursseja on osoitettu 18 koulutusohjelmassa muille kuin opettajatuutoreille, koulutuspäällikölle 11 koulutusohjelmassa. Kaikki koulutusohjelmat eivät ilmoittaneet resurssin määrää, mutta ilmoitettu vaihteli 12–300 tuntia. Seitsemässä koulutusohjelmassa suuntautumisvaihtoehtovastaavalla tai tutkintovastaavalla on osoitettuja ohjausresursseja (tämä luku on todennäköisesti todellisuudessa suurempi). Näiden lisäksi viidessä koulutusohjelmassa opinto-ohjaaja haluttiin mainita muuta ohjausresurssia saavana opetushenkilöstönä.

Kehitystarpeet

Koulutusohjelmista esitettiin varsin erilaisia kehitystarpeita. Yksilöohjauksen, monikulttuurisen ja aikuisten sekä lisä- ja yliaikaisten ohjauksen kehittäminen nousivat esille. Erilaiset käytännöt ja Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu -opintojakson sisällön yhtenäistäminen ja harjoittelu- ja opinnäyteohjauksen sekä työelämään valmistautuminen mainittiin myös kehittämistarpeina. Salon koulutusohjelmissa opettajatuutorien määrä on selkeä kehittämiskohde. Resurssien lisääminen sinällään mainittiin yllättävän harvoin, mutta on selvää, ettei edellä mainittujen ryhmien ohjausta voida kehittää nykyisillä resursseilla.

Ohjauksen tekijöiksi nimettiin henkilöitä, jotka voimassa olleen ohjausjärjestelmän mukaan eivät edes tee ohjaustyötä: koulutuspäällikkö, suuntautumisvaihtoehtovastaava ja tutkintovastaava. Tämä vahvistaa näkemystä, että ohjauskäsite ja ohjauksen tekijät ja näiden tehtäväkuvat tulisi uudelleen määritellä. Erilaiset käytännöt tekevät ohjauksen ymmärtämisen vaikeaksi. Resurssikartoitus antaa myös syytä pohtia, olisiko mielekästä muodostaa ohjauksen minimiresurssi, jotta opiskelijoilla olisi mahdollisuus samanlaiseen ohjaukseen. Toisaalta resurssit eivät yksinään takaa ohjauksen laadun kehittämistä. Myös sisältöjä on kehitettävä samansuuntaisiksi.

3 OPISKELIJAHAASTATTELUT

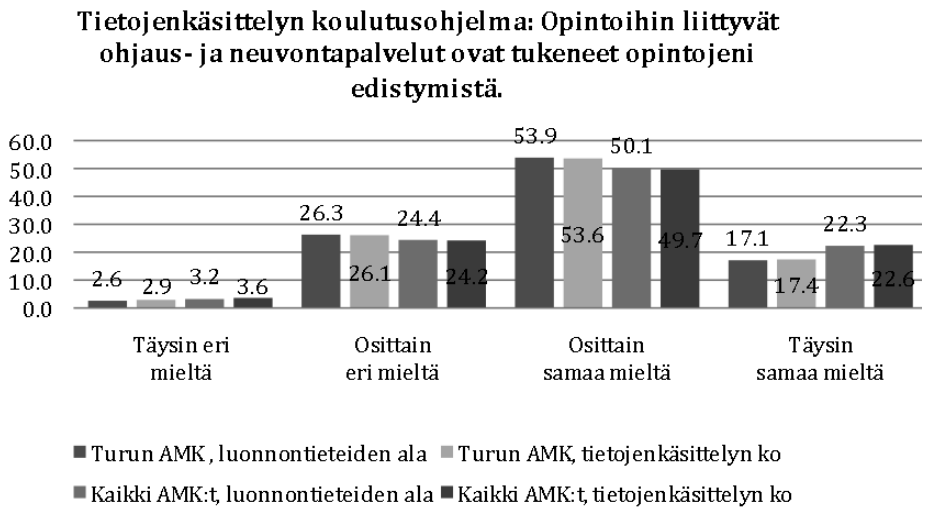
3.1 HAASTATTELUIDEN TAUSTAA

Opiskelijahaastattelut tehtiin 30.3.–7.4.2009 liiketalouden, sosiaalialan, kone- ja tuotantotekniikan, viestinnän, hoitotyön, elektroniikan, muotoilun ja tietojenkäsittelyn koulutusohjelmissa – yhteensä haastateltiin siis 10 ryhmää, 8 koulutusohjelmaa ja 34 opiskelijaa ja aineistoa kertyi 11 h 8 min (kone- ja tuotantotekniikan ja muotoilun opiskelijoita haastateltiin sekä Turussa että Salossa). Haastattelijoina olivat projektisuunnittelija ja toisen koulutusohjelman opinto-ohjaaja ohjauksen asiantuntijan roolissa (Marja Naatula 7 haastattelua, Janne Ahtinen 2 haastattelua ja Erja Salminen 1 haastattelu). Haastattelujen litteroinnit teki Tutkimustie Oy ja ne valmistuivat 24.4.2009.

Opiskelijahaastatteluista saatu palaute ohjauksen osalta keskittyi pitkälti tuutorointiin. Tämä on jokseenkin luonnollista, koska vuoteen 2009 asti voimassa olleen ohjausjärjestelmän mukaan merkittävän osan opiskelijan ohjauksesta tekee opettajatuutori. Opiskelijoiden antama palaute oli varsin kriittistä. Haastattelut tunnuttiin ottavan jopa jonkinlaisena purnaustilanteena, jossa sai tuulettaa tuntojaan. Tämä ei tarkoita, etteivätkö keskustelut olisi olleet asiallisia ja tarttuneet tärkeisiin asioihin. Niiden purkaminen vain tuottaa helposti tekstiä, joka antaa vaikutelman, ettei mikään ole hyvin. Laadukas ohjaus näytättyy haastatteluissa useimmiten toiveina tai negaation kautta.

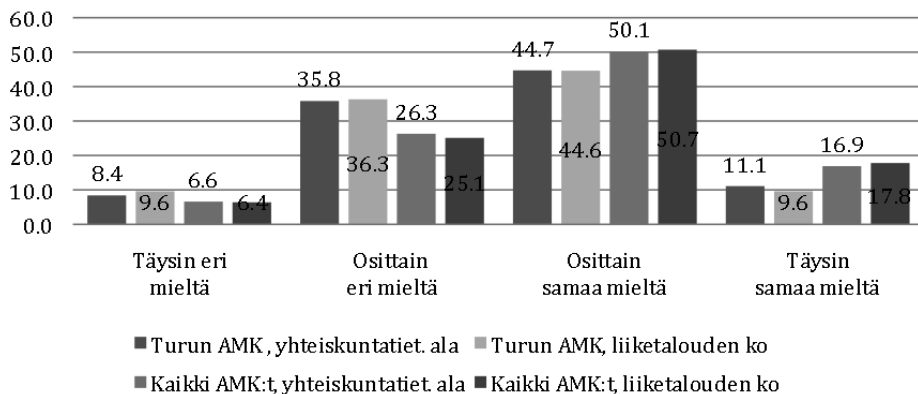
Koulutuksen kehittämisen päällikkö ja kehityspäällikkö valitsivat haastateltavat koulutusohjelmat. Valinnoissa pyrittiin ottamaan jokaiselta tulosalueelta jokin koulutusohjelma mukaan ja tämän takia kaikki koulutusalat eivät ole edustettuina haastatteluissa. Haastatteluiden kriittisen annin takia on tärkeää taustoittaa koulutusohjelmia OPALA-palautteen avulla: valikoituiko haastateltaviksi koulutusohjelmia, joiden ohjauspalaute on koulutusalaansa nähden heikompaa? Liitteeseen 2 on kerätty vuoden 2008 osalta myös ”Opetus AMK:ssa on ollut asiantuntevaa ja korkeatasoista” -vastausprosentit, koska haastatteluissa puhuttiin paljon pedagogiseen ohjaukseen liittyvistä ongelmista. Sen sijaan graafeissa on esitetty vain palaute ohjauksen osalta. Koulutusoh-

jelman saamaa palautetta verrataan Turun ammattikorkeakoulussa oman kou-
 lutusalan palautteeseen sekä saman koulutusohjelman ja oman koulutusalan
 palautteeseen muissa ammattikorkeakouluissa.

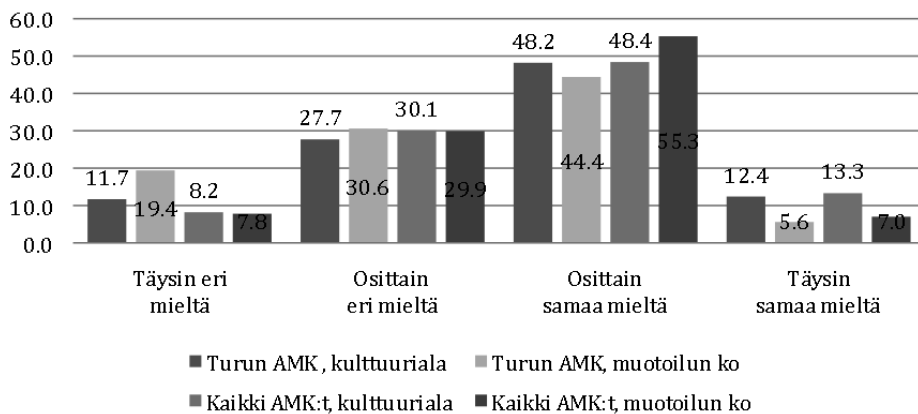
KUVIO 3.1 *Tietojenkäsittelyn koulutusohjelman opiskelijoiden tyytyväisyys neuvon-
 ta- ja ohjauspalveluihin Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2008 OPALA-kyse-
 lyn mukaan.*

Liiketalouden koulutusohjelma: Opintoihin liittyvät ohjaus- ja neuvontapalvelut ovat tukeneet opintojeni edistymistä.

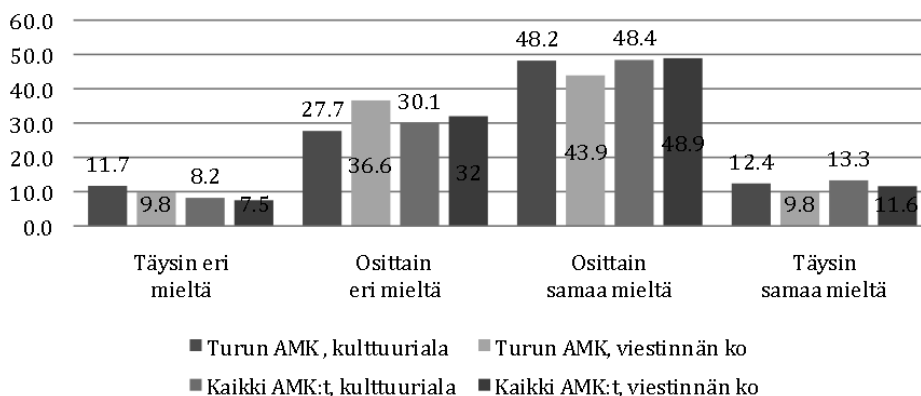
KUVIO 3.2 Liiketalouden koulutusohjelman opiskelijoiden tyytyväisyys neuvonta- ja ohjauspalveluihin Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2008 OPALA-kyselyn mukaan.

Muotoilun koulutusohjelma: Opintoihin liittyvät ohjaus- ja neuvontapalvelut ovat tukeneet opintojeni edistymistä.

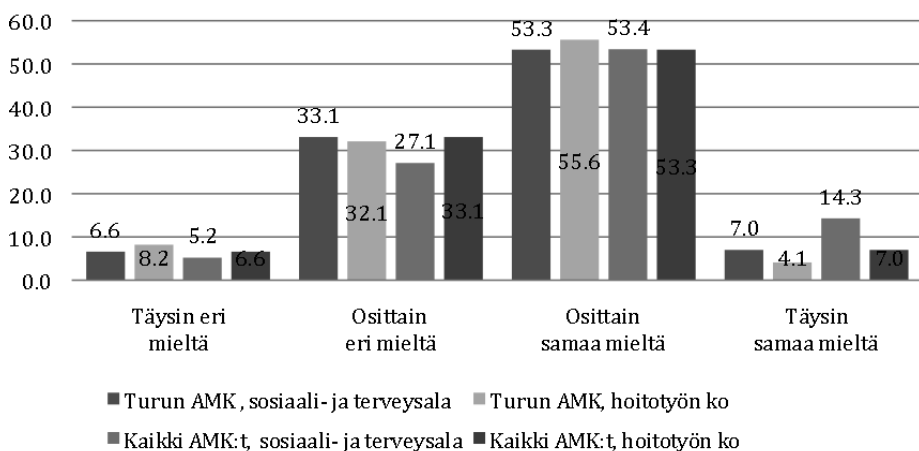
KUVIO 3.3 Muotoilun koulutusohjelman opiskelijoiden tyytyväisyys neuvonta- ja ohjauspalveluihin Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2008 OPALA-kyselyn mukaan.

Viestinnän koulutusohjelma: Opintoihin liittyvät ohjaus- ja neuvontapalvelut ovat tukeneet opintojeni edistymistä.

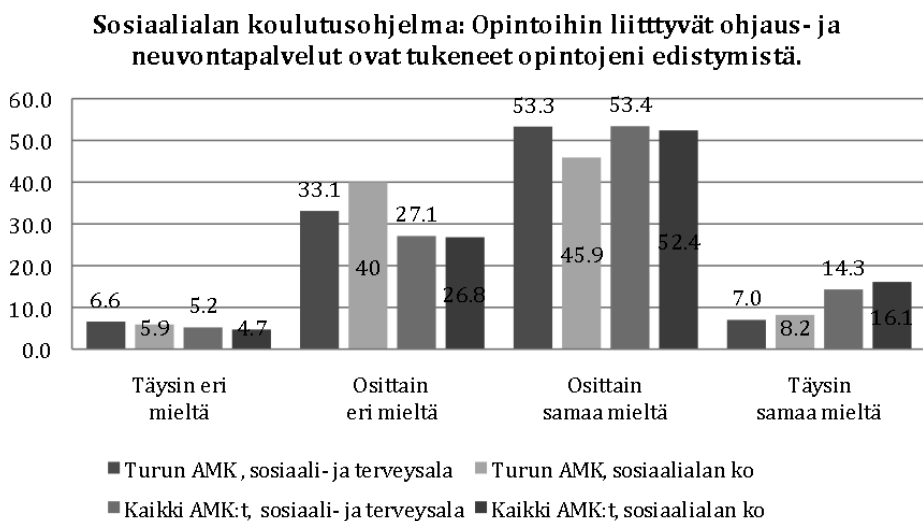

KUVIO 3.4 Viestinnän koulutusohjelman opiskelijoiden tyytyväisyys neuvonta- ja ohjauspalveluihin Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2008 OPALA-kyselyn mukaan.

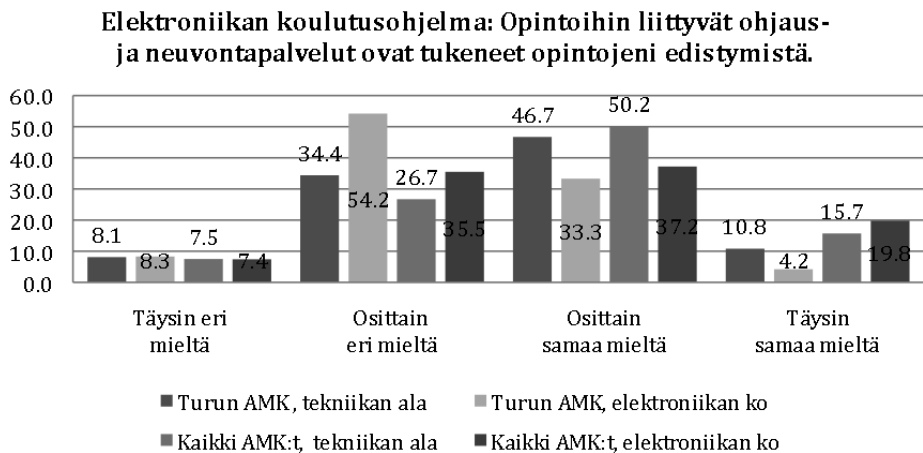
Hoitotyön koulutusohjelma: Opintoihin liittyvät ohjaus- ja neuvontapalvelut ovat tukeneet opintojeni edistymistä.

KUVIO 3.5 Hoitotyön koulutusohjelman opiskelijoiden tyytyväisyys neuvonta- ja ohjauspalveluihin Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2008 OPALA-kyselyn mukaan.

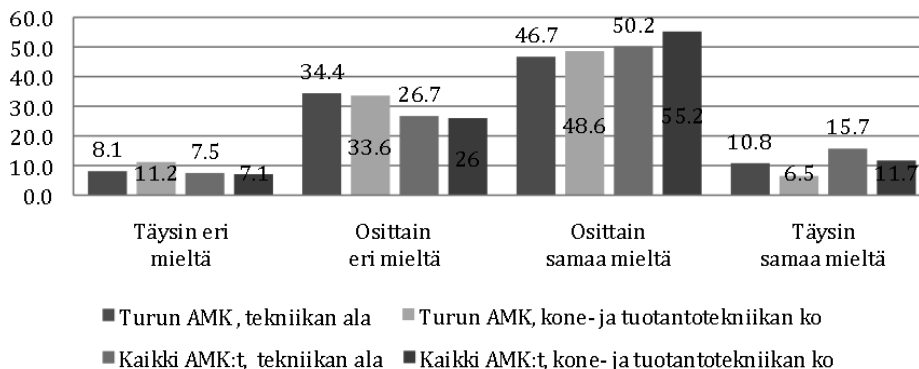

KUVIO 3.6 Sosiaalialan koulutusohjelman opiskelijoiden tyytyväisyys neuvonta- ja ohjauspalveluihin Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2008 OPALA-kyselyn mukaan.

KUVIO 3.7 Elektroniikan koulutusohjelman opiskelijoiden tyytyväisyys neuvonta- ja ohjauspalveluihin Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2008 OPALA-kyselyn mukaan.

Kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelma: Opintoihin liittyvät ohjaus- ja neuvontapalvelut ovat tukeneet opintojeni edistymistä.

KUVIO 3.8 Kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelman opiskelijoiden tyytyväisyys neuvonta- ja ohjauspalveluihin Turun ammattikorkeakoulussa vuonna 2008 OPALA-kyseelyn mukaan.

Suurin osa opiskelijahaastatteluihin valituista koulutusohjelmista on omaan koulutusalaansa nähden keskimääräistä tyytymättömpämpiä saamiinsa neuvonta- ja ohjauspalveluihin. OPALAn perusteella tietojenkäsittelyn ja hoitotyön koulutusohjelmien voi nähdä edustavan koulutusalaan keskitasoa. Elektro- niikan lisäksi muotoilun, viestinnän ja sosiaalialan opiskelijat vaikuttavat suh- tautuvan saamiinsa palveluihin varsin kriittisesti. Kaikkinensa on todettava, että näiden koulutusohjelmien opiskelijat ovat noin 5–10 prosenttiyksikköä tyytymättömpämpiä saamaansa ohjaukseen kuin ammattikorkeakouluissa kes- kimäärin. Opetuksen suhteen ilmiö on jokseenkin samanlainen, poikkeuksena viestinnän koulutusohjelma ja kulttuuriala ylipäätään, jossa opetukseen ollaan hieman valtakunnallista tasoa tyytyväisempiä.

Kaikissa muissa kuin tietojenkäsittelyn koulutusohjelmassa opiskelijat ovat tyytyväisempiä saamaansa opetukseen kuin ohjaukseen. Sama ilmiö näkyy myös valtakunnan tasolla. Suurin ero ohjaus- ja opetustyytyväisyyden välillä on elektroniikan koulutusohjelmassa, jossa ero on lähes 40 prosenttiyksikköä. Kyse lienee kuitenkin poikkeuksellisen kriittisestä vuosikurssista, sillä vuonna 2007 elektroniikan koulutusohjelmasta valmistuneista opiskelijoita 65,2 % oli tyytyväisiä saamaansa ohjaukseen ja vuoden 2009 osalta alustava palaute on samansuuntainen (71,4 % antoi neuvonta- ja ohjauspalveluille osittain samaa mieltä -arvion, vastaajia on tosin alle puolet edellisen vuoden vastaajamäärästä, tilanne 27.11.2009).

3.2 AINEISTON ERITYISLAADUSTA: OPISKELIJAT, KYSYMYKSET JA MENETTELYTAVAT

Opiskelijoiden erilaiset taustat antavat oman värinsä haastattelujen sisältöön. Elektroniikan opiskelijoista 4 oli toiminut vertaistuutorina ja yksi oli parhailaan kouluttautumassa tuutoriksi. Näiden opiskelijoiden tuntemus Turun ammattikorkeakoulun ohjausjärjestelmästä on riviopiskelijaa parempi ja se myös kuului heidän kommenteissaan. He olivat oikeastaan ainoita opiskelijoista, jotka jollakin tasolla analysoivat opinto-ohjaajan työtä osana ammattikorkeakoulussa annettavaa ohjausta. Viestinnän ja hoitotyön koulutusohjelmista oli myös mukana yksi vertaistuutorina toiminut opiskelija ja sosiaalialalta yksi koulutuksen saanut, mutta viime hetkellä toiminnasta pois jäänyt opiskelija. Myös nämä opiskelijat kykenivät analysoimaan ohjausjärjestelmää riviopiskelijaa syvemmin. Molemmat liiketalouden opiskelijoista olivat suorittaneet Turun ammattikorkeakoulussa yhden tutkinnon aiemmin. Näiden opiskelijoiden kommenteista huokuu hyvin varma käsitys siitä, mitä ohjausjärjestelmältä voi saada, eikä heille useimpien muiden opiskelijoiden tapaan ole ollenkaan epäselvää, mitkä ovat asianomaiset käsitteet ja palvelut.

Salon konetekniikan opiskelijat taas edustavat haastatelluissa opiskelijoissa aikuisopiskelijoita, vaikka he opiskelivatkin nuorten koulutusohjelmassa. Noin kolmenkymmenen vuoden ikä, pitkä työkokemus ja paluu koulunpenkille pitkän tauon jälkeen ovat aivan toisella tavalla korostuneita teemoja kuin muilla ryhmillä. Sosiaalialan ja hoitoalan opiskelijoista yksi oli vastaavassa tilanteessa ja myös heidän kommenteissaan näkyy erilainen näkökulma opiskeluihin. Molemmille muotoilun opiskelijaryhmille yhteiseksi teemaksi taas muodostui väliinputoajien identiteetti omassa opiskeluympäristössään. Haastatteluisa olisi voinut näkyä vahvemmin opiskelijoiden opiskelutausta, joko lukion tai ammattikoulun kautta tulleiden välillä. Tässä aineistossa se kuitenkin näkyy vain konetekniikan opiskelijoiden puheenvuoroissa esille nostettuna asiana osana yhteisöllisyyttä ja opiskelijoiden vertaistukea.

Opiskelijoille esitettiin viisi varsin avointa kysymystä, koska tarkoitus oli antaa heidän kertoa, mitä ohjaus heille on. Tästä syystä haastattelijoiden tarkentavat välikysymyksetkin ovat muuttuneet matkan varrella: niillä haluttiin tämentää aiheita, jotka opiskelijat ottivat itse esiin. Aiheet vaihtelevatkin jonkin verran koulutusohjelmittain. Jotkut opetuksen ja ohjauksen teemat näkyvät vain tietyissä koulutusohjelmissa: esim. palautteen merkitys omalle osaamiselle on kulttuurialoille hyvin keskeinen teema, jota ei juuri muualla nostettu esille.

Viimeinen kysymys liittyy opinto-ohjaaja Marja Naatulan ja Janne Ahtisen ammatillisen erityisopettajan opintoihin liittyvään esteettömyyshankkeeseen.

Opiskelijahaastattelujen kysymykset:

1. Arvioidessasi ohjausta Turun ammattikorkeakoulussa, mitä asioita silloin arvioit?
2. Miten näet oman vastuusi opintojesi onnistumisessa ja edistymisessä?
3. Millaisissa asioissa koet itse tarvitsevasi ohjausta? Luettele. Missä asioissa näet, että ohjausta pitäisi kehittää?
4. Kun tarvitset tietoja ohjauksesta, mitä lähteitä AMK tarjoaa?
5. Oletko havainnut koulutusohjelman opiskelijoilla opiskelua haittaavia tekijöitä? Tiedätkö, miten niihin saa apua?

Koska kysymysten rakenne oli avoin, katsottiin tarpeelliseksi koodata aineisto Atlas.ti-ohjelmalla. Haastatteluissa saatiin varsin paljon aineistoa pedagogisesta ohjauksesta ja jo tämän vuoksi oli tärkeää koodata aineisto, jotta ohjauskysymykset nousisivat esille. Aineisto jakautui tällöin 26 koodiin:

AMKA (13)	opettajan lähestyttävyys (29)
epäselvä käsite (15)	opiskelijatuutorit (10)
esteettömyys (11)	opiskeluista tippumisen ehkäiseminen (18)
HOPS (28)	organisointiongelmien (41)
huono ohjaus (70)	pedagoginen ohjaus (26)
huono pedagoginen ohjaus (56)	resurssit (22)
hyvä ohjaus (41)	tiedon löytymisen vaikeus (32)
hyvä pedagoginen ohjaus (6)	työelämä (13)
kehityskeskustelu (13)	uraohjaus (20)
kuka ohjaa (35)	välittäminen, kannustus, motivaatio (28)
ohjaajan tiedon riittämättömyys (25)	Winha (6)
ohjauksen muoto (23)	yhteisöllisyys (23)
oma aktiivisuus (8)	oma vastuu (18)

Koodit ovat kummunneet hankkeen sanastosta sekä ennen kaikkea haastatteluissa esiin nostetuista aiheista. Koodauksen yhteydessä aineisto moninkertaistui, sillä sama haastattelunpäättävä koodattiin useamman koodin alle. Liian lyhyt koodattu teksti kuitenkin menettää kontekstinsa ja sitä on vaikea ymmärtää, kun aineistoa käsitellään eteenpäin. Koodien valitseminen on itsessään tulkinnallista työtä: monet koodeista täytyy käsittää työtermeiksi, joilla

on koodaajalle aineistoa kiteyttävä merkitys. Niinpä huono ohjaus on käsite, joka viittaa ohjauksen ongelmakohtiin, ei sinänsä arvota ohjausta. Pedagogisesta ohjauksesta on kolme koodia, koska joskus opiskelijoiden kommenteista oli vaikea päätellä, pitivätkö he esille ottamaansa ilmiötä ongelmallisena vai eivät.

Tässä aineistossa koodit voidaan käsittää myös teemoiksi, sillä yhden koodin alle on sijoitettu tahallisesti samasta kokonaisuudesta useampi asia. Jokaisen asian erilleen koodaaminen olisi hajottanut aineiston kymmeniin koodeihin. Tämä on myös mahdollinen metodi, mutta en pitänyt sitä mielekkäänä pyrkiessäni koodauksen avulla etsimään aineistosta ohjauskysymykset. Koemielessä tein huonosta ohjauksesta ja huonosta pedagogisesta ohjauksesta koostetaulukot, joihin näiden koodien alta löytyi noin 30 eri teemaa. Huonon ohjauksen osalta sain aikaiseksi ohjauksen ongelmien viisi suurinta ongelmaa: tuutoroinnin epätasalaatuisuus: sisältö; ei aitoa kiinnostusta/kannustusta; tuutoroinnin epätasalaatuisuus: tapaamiset; henkilökohtaisuuden puuttuminen ja opettajan tavoitettavuus. Huonon pedagogisen ohjauksen osalta taas ei kannata laskea vastaavaa: eniten pisteitä saaneet teemat saivat pisteensä muutamasta koulutusohjelmasta eli ne eivät olleet yleisesti koettuja ongelmia. Poikkeuksena oli ylivoimainen voittaja eli pedagogiset menetelmät, jonka pisteet jakautuivat varsin tasaisesti kaikkien koulutusohjelmien kesken.

Osittain tämä kertoo koulutusohjelmakohtaisista ongelmista, osittain haastattelujen etenemisestä opiskelijoiden ehdoilla. Kaikkien vaikeinta tässä kokeilussa oli kuitenkin saada aikaiseksi selkeät käsitteet ja päättää, miten laskea kommenttien määrä. Tulkinnallisuuden määrä nousee niin korkeaksi, että päätin luopua lisäkokeiluista. Toisaalta koin, että laskeminen ei oikein sovi aineistoon. Kysymyksessä on opiskelijoiden subjektiiviset kokemukset ja se, ettei jotain asiaa mainita kuin kerran, ei suinkaan tarkoita sitä, että esille otettu asia ei olisi hyvinkin tärkeä. Se ei vain sattunut tämän otoksen opiskelijoille olemaan päivänpolttava asia.

Tällaiseen haastatteluun tullaan tietyin odotuksin ja sitä käydään läpi tietyin roolein. Saatu materiaali on sen mukaan väritynyttä. Viestinnän opiskelijat totesivat itse haastattelun lopuksi, että keskustelun perusteella saa asioista varmasti todellisuutta synkemmän kuvan, koska he ottivat esille lähinnä negatiivisia asioita. Toisaalta voi pohtia, että tällaiselle keskustelulle on ilmeisesti tarvetta. Lukijan on kuitenkin hyvä muistaa tämä lähtökohta.

3.3 MISTÄ PUHUTAAN, KUN PUHUTAAN OHJAUKSESTA?

Opiskelijahaastatteluissa kävi ilmeiseksi, että Turun ammattikorkeakoulussa käytetään ohjauksesta hyvin kirjavaa termistöä. Vastaus ensimmäiseen kysymykseen saattoi olla vastakysymys. Myös haastattelujen edetessä kävi ilmi, että ohjausjärjestelmän termistö vaihtelee koulutusohjelmittain.

V: Eli niinku ohjauksel tarkotetaan siis niinku..

K: Niin mitä sillä tarkoi-.. Mitä sä ajattelet mitä se on?

V: Jaa aika paha kysymys..

Mää en oikeen osaa sanoa et, onks tutorointi nyt se mist puhutaan.

V: Sitä mä aloin just miettiin et mikä.. Mikä semmonen [ammatillisen kasvun opintojakso] on? [...] Joo tutor-tunneil joo. Tutor-tunneil just.

K: Niin onks teillä opettajatutorit?

V: No siis toi käsite jo on ihan tuntematon mut et sit mä luulen et se meidän suuntautumisvastaava on niinku se kenen pitäis sitte auttaa. Tai olla se, kenen kans koordinoidaan kaikki.

Toisaalta ohjauksen perusta osattiin hahmottaa erittäin hyvin. Opiskelijat nimesivät tärkeimmät tekijät ja toimintatavat sekä ohjauksen puutteet omasta näkökulmastaan heti haastattelujen alussa.

Siihen kuuluu kaikki nää opot, tutorointi, opettajat ja mikä ettei ihan siis kaikki opettajat, kyllä se ohjaus kuuluu kaikille opettajill.

Mul tulee ainaki mieleen toi opinto-ohjaus et miten, näis opinnois edetään ja mitä tapahtuu. Mitkä on vaihtoehdot opiskella ja, erikoistua. Ne mun mielestä.

VI: No mul tulee heti mieleen se (--) niin, opettajan ja oppilaan väliset keskustelut. Kuinka paljon myös, enempi tälläst fyysistä läsnäoloa (--). Et se ois niinku, tärkeintä. Et sitä rupee miettimään (--) opettaja on puhunu sen kans jostain, mun opiskeluun liittyvistä asioista.

V2: Ja just semmoinen ehkä kahdenkeskinen keskustelu, niinku just niist opiskeluist ja niist, se siin varmaan olis niinku se, tärkein.

V3: Ne ehkä (jakaantuu --) tutoropettajalle ja tavallaan opon kaa ei tuu, keskusteluu missään välissä et..

V2: Ei meil oo niinku, ei opiskelujen puitteis niinku törmätä opoon missään tilantees.

Viimeinen kommentti on tyypillisin, joka opinto-ohjaajan työstä saatiin. Turun ammattikorkeakoulussa ohjausjärjestelmä on määritelty siten, että opiskelijan lähiohjaaja on opettajatuutori ja opinto-ohjaajan tehtävä on enemmänkin koordinoida ohjausta ja auttaa erityistilanteissa. Tämä ei opiskelijoille ole aivan selvää. He selvästi hahmottavat opinto-ohjaajan tehtävät yläasteen ja toisen asteen tehtäväkuvan mukaan ja opinto-ohjaajan vähäistä osuutta opintojen etenemiseksi kummastellaan.

V1: En mä tiedä onk se sit, ainakin jos vertaa vaikka lukioon tai yläasteen opinto-ohjaajaan, niin se on ollu sellanen nimenomaan, mikä on just nimenomaan ohjannu opiskelussa ja kaikki opiskeluun liittyvät kysymykset on kysytty siltä, mut taas täällä...

V2: Niin, se on pitkälti just sitä markkinointia, markkinoidaan Turun ammattikorkeakoulua, et täällä ei opo toimi semmosena perinteisenä opona niin paljoa.

Kun opiskelijoilta kysyttiin, keneltä he hakevat ohjausta, he mainitsivat opettajatuutorin, sv-vastaavan, harjoittelulehtorin, koulutuspäällikön, vertaistuuutorin, ennen kaikkea muut opiskelijat ja ko opintojakson opettajan yleensä ensimmäiseksi tietolähteeksi. Myös opintotoimisto, kv-koordinaattori ja kirjasto saivat mainintoja ohjaustyön tekijöinä. Opiskelijoiden näkökulmasta kaikki opettajat ohjaavat: opintojaksoihin, projekteihin ja tehtäviin sekä harjoitteleluun ja opinnäytetyötyöhön mielletään saatavan ohjausta. Opintojen ohjaus ja pedagoginen ohjaus eivät erotu toisistaan, vaan ovat osa samaa kokonaisuutta. Toisaalta opiskelijoille – varmasti myös opettajakunnalle – pedagoginen ohjaus on vieras käsite, sillä se on enemmänkin ohjaustyön ammatilaisille tärkeä. Onko opiskelijan edes tarpeen erottaa ohjauksen eri tasoja toisistaan? Ongelmaksi käsite muodostuu, kun pohditaan, mistä OPALAn ohjauspalaute oikein annetaan.

HOPS on myös käsite, joka on opiskelijoilta ainakin osittain hukassa. Tämä on ristiriidassa opettajatuutorikyselyn tulosten kanssa, sillä kyselyyn vastanneet opettajatuutorit puhuvat paljon HOPSin tekemisestä. Opiskelijat kertoivat kyselevänsä toisiltaan, mikä HOPS on ja miten sitä tulisi täyttää.

Toi HOPS ainakin on vähän hämärä mulle, mä nyt yritän valmistuu kesäl ni mä en edelleenkaan tiedä mitä se tarkoittaa käytännössä se HOPSi. Sen ois voinut siin opintojen alussa selvittää et minkälaisii opintoj tää (voi olla sitte), ois voinu valita siit sit, et minkälaisii kurssei sit haluu ottaa. Täs on nyt vaan vuosien varrel otettu niit kurssei mitkä nyt näyttää kiinnostavilta ja sit, HOPS on sitä mukaa sit vaa täytyyny sinne.

Toisille HOPS on itsestään selvästi opintojen suunnittelun väline. Tällaisia opiskelijoita yleensä harmittaa enemmän se, etteivät he voi tehdä suoraan HOPSia koko opintojen ajalle tai ettei tietoa sen suunnittelemiseksi ole tarjolla tarpeeksi. Kukaan ei tiedä tulevaa opintojaksotarjontaa, erityisesti vapaavalinnaisten opintojen osalta, mikä on jokaiselle opiskelijalle keskeisin henkilökohtainen valintakysymys HOPSissa. Kolmas tyypillinen tapa hahmottaa HOPS on nähdä sen merkitys vasta, kun opintoihin tulee jokin katkos – esimerkiksi armeija, äitiysloma, pitkä sairaus, kv-vaihto, rästiopinnot – ja henkilökohtainen opintojen suunnittelu aktualisoituu.

...koska meillä on aika selkeesti niinku tää luokkakokoonpano, misä me opiskellaan ja meillä on tää totusysteemi just eli meil tuodaan se toteutussuunnitelma eteen ja sanotaan, et tää on tän kevään epistola ja sillä mennään. Ainoo sit, mitä suunnittelee, niin on nää vapaat eli vapaasti valittavat opinnot, mitä sit taas ei niin hirveesti pysty itte suunnittelemaan, ku sielt tulee ne, mitkä sielt tulee ja nopeet syövä, hitaat eivät. Eli se on vähä silleen..

Suhtautuminen vapaavalintaisiin opintoihin on haastateltujen opiskelijoiden keskuudessa kommentin kaltaista. Opiskelijoilla vaikuttaa olevan heikko käsitys siitä, että ammattikorkeakoulun yhteisten, oman tulosalueen tai koulutusohjelman vava-kurssien lisäksi vapaavalintaisiin opintoihin voi sijoittaa vaikkapa JOO-opintoja, virtuaali-AMK:n opintoja, tehdä projekteja tai toisen suuntautumisvaihtoehdon opintoja. Suhtautuminen herättää kysymyksiä itseohjautuvuudesta: onko ohjaus mennyt jo niin pitkälle, että kyky hakea itselle sopivia vaihtoehtoja passivoituu? Vai onko muuten koulun puolelta aikataulutettuun opiskeluun yhtäkkiä vaikea sovittaa opintoja muualta? Vai onko kyse siitä, että muutoin lukujärjestyksen, OPSin ja TOTSUjen kautta määrittyvä opiskelu hämärtää näkemystä omista valinnoista?

3.4 HYVÄ OHJAUS: AIKAA JA VÄLITTÄMISTÄ

Opiskelijat kaipaavat ohjaukselta kannustavuutta ja henkilökohtaisuutta. Parhaaksi ohjaukseksi nähtiin omia opintoja koskeva keskustelu opettajan kanssa. Ryhmäkeskusteluissa ei toteudu opiskelijoiden kaipaama luottamuksellisuus. Kehityskeskustelut ovat monen opiskelijan näkökulmasta liian lyhyitä ja liian pinnallisia. Keskusteluilta kaivataan syventymistä opiskelijan opintoihin ja työelämänäkymiin, johon opettajatuutorikyselyn perusteella opettajilla ei yksinkertaisesti ole aikaa, vaikka halua olisi.

Joo vähä sillai mut.. Mun mielest meille on ollu semmosia et, osa ei oo ees viittiny vaivautuu paikal mut sit ku on vaivautunu paikal niin on vaan kysytty et kuin mont opintopistet on ja sit sanottu et joo et hyvä ja, sit ei oo siihen mitenkään enempää puututtu mut, kyl nyt aika moni on meijänki luokal valmistumas kummiski ihan ajallaan et kaikki on otanu sit itte selvää ja pitäny kiinni niistä. Ihan omal painollaan menny ne asiat mun mielestä.

Mä ainakin sen, mikä meillä oli tos yhdes harjoitusyrityskurssissa, niin meillä oli ainakin semmonen kehityskeskustelu et, sinne mentiin ja oikeastaan sen meidän tutorin kans puhuttiin ihan kaikista asioista. Ei ollu mitään semmosta selkeetä, et puhutaan just näistä, et miten sun opiskelut, se ja se kurssi menee, että mun mielestä siihen ei mitään kauheeta selkeetä linjausta kannattais vetää, et nää ja nää asiat, koska sit se menee just siihen, että sieltä luetaan paperista kysymykset suoraan, sit kun vastaukset on niin, oliko muuta ja, sit oot vähän silleen niin kuin ällikällä, että ai tää oli tämmönen, että ei kai tässä sit muuta. Vapaampaa keskustelua.

Opiskelijat kertoivat muitakin esimerkkejä omasta näkökulmastaan onnistuneista keskusteluista opettajan kanssa. Niillä kaikilla on yhteisenä piirteenä riittävä aika ja keskittyminen opiskelijan opintoihin sekä kokemus kiinnostuksesta: mä opon kanssa sovin silloin kesällä jo treffit ja kävin hänen kanssaan, hänellä oli tosi ihanasti aikaa, hän oli todella vilpittömän kiinnostunut, Joo, ei oo mitään ollu ongelmaa. Mut meil on vähä eri juttu esimerkiks ku elokuvassa ku meijän suuntautumisvastaava ei opeta mitään. Toisaalta hyvä keskustelu voi muuttaa omaa käsitystä asioista, saada ajattelemaan toisin:

Niin, siihen just se, mitä viime viikolla kävin harjottelulehtorin kans juttelemas, mun mielestä se oli erittäin hyödyllinen ja. Jotenkin se avarsi mun käsityksen. Ite on ollu siinä, mulla on ollu se tavote, että mä olisin päässy nopeempaa pois tästä koulusta. Se, että kun tämä opiskelijaelämä on tässä nyt tullu nähtyä jo että, ei tämä ole mun tavoite-elämäntyyli kuitenkaan niin, hän sitten sai ajattelemaan, kun hän sanoi että, ”kannattais nyt opiskella niin kauan kun voit, kun suhdanne on tällänen”. Niin sitten rupes ite miettimään, että onks siinä mitään järkeä sitten, että kiiruhtaa. Mutta se oli ainakin selkee, koin erittäin hyödylliseksi keskusteluksi.

Ohjauskysymykset eivät aina ole yksinkertaisia asioita ja ohjausta samaan kysymykseen tarvitsee useammankin kerran. Jonkinlaisiksi ongelmaksi näyttää kuitenkin muodostuvan opiskelijoiden aktiivisuus avun hakemisessa. Ja siinä (harjoittelu)mä oon hakenu apuu ja mä oon saanuki sitä ja se on sitä että, se on tosi paljon musta itestä kiinni. Joku opiskelija viittasi siihen, että ohjausaikaa ei saa, jos sitä ei itse järjestä opettajan kanssa. Tämän ei pitäisi aikuiselle olla ongelma, mutta tässä kohtaa viitattiin siihen, että kehityskeskustelut jäävät koko opiskeluajalta käymättä, jos opiskelija ei itse ole aktiivinen: opettaja on niin kiireinen, että hän ei ehdi keskusteluajoja järjestää. Toisaalta juuri ne, jotka apua tarvitsisivat opintojen loppuun saattamiseen

...saattaa venkoilla niistä niinku, et ne ei ees halua, kohdata sitä asiaa. Vaan ne kel on vaikeuksia niin ne jotenki no minä jotenkin säädän tämän ja... Sit, säätää ehkä puoliks. Ohjauksen saaminen on ”kahden kauppa”, eikä sen saamatta jäämisen voi sanoa olevan vain toisen osapuolen syy.

Valitettavasti opiskelijat kertoivat myös ohjauskeskusteluista, joista jäi turhautunut olo. Opiskelija oli valmiiksi ottanut asioista selvää, mutta halusi tarkentaa tietojaan. Opettajatuutori ei osannut vastata hänen kysymyksiinsä ja opiskelijalle jäi olo, että hän viisastutti opettajaansa. Toinen kompastuskivi, joka haastatteluissa nousi esille, oli opettajan erikoistuminen tiettyyn suuntautumisvaihtoehtoon. Opettajatuutori joko ei osannut kertoa toisista vaihtoehtoista tai sitten opiskelija ei pitänyt mielekkäänä purkaa toiselle alalle tehtyä harjoittelua opettajan kanssa, joka ei tunne ko alaa hyvin. Kovin mielekäs on tuskin tällainenkaan tilanne, jonka voi tulkita kertovan omalta osaltaan opettajan arjen sirpaloitumisesta ja sen pakottamasta priorisoinnista – tässä kohtaa selitys tosin ontuu, koska kyseessä on koulutusohjelma, joka ylittää ohjaussuosituksen:

Vaikka just aatellaan sitä HOPS-keskustelua niin sit tää mejän sv on ollu tosi työllistetty. Niin mut sit se alottaa sen silleen että, mulla on ollu kyllä nyt niin kiire että mä en oo ehtiny niinku tutustuu näihin yhtään enkä mä oo sitte myöskään ehtiny oikeen teitä opettakaan. Ja sitku mul on näitä muitaki projekteja, ku se alkaa jo tälleen, niin sit tietää et sielt ei tuu saamaan yhtään mitään. Ja sitte ku sä kysyt johonki apua, esimerkiksi semmosiin mihinkä liittyen jos mä haluisin opiskella jotain mitä niinkun taideakatemialla muuta mulle tarjota. Niin sitte se voi sanoa esimerkiks että, tosi hankalaa tai ei oikeen mahdollista. Mut sit ku mä ite järjestän sen asian niin se onki vaan silleen että, joo et kuhan vaan sovitaan.

Yleisesti opiskelijoita tympii usein vastaan tuleva ”ota itse selvää” -ohjaus ja juokseminen opettajan luota seuraavalle vastauksia etsittäessä. Etenkin opintojen alkaessa tätä pidetään hyvin raskaana, kun omaksuttavia asioita on muutenkin paljon. Eräs opiskelija ehdottikin, että opettajat voisivat kertoa asioista enemmän, koska aloittava opiskelija ei vielä uskalla avata suutaan tai ei edes osaa kysyä itselleen tärkeitä asioita. Tämän vastapainona on opintojen alun informaatioshokki, jonka takia moni alussa kerrottu asia unohtuu saman tien. Opintojen edetessä tietoa haetaan koko ajan ja silloin yksinkertaisten asioiden onkiminen turhauttaa vielä enemmän. Koulutusohjelmilla ei vaikuta olevan opettajien kesken yhteistä linjaa siitä, missä eri asioista tiedotetaan.

Me surffataan sitä meidän koulun verkkoympäristöä, löytyyk se täältä, löytyyks se täältä vai tuolta...jokaisel opettajalla on oma tapansa toimia. Opiskelija voi kokea tällaisen ohjauksen osoittavan välinpitämättömyyttä tai vastuun karttamista. Mut sit kun on niihin hakenu, pyytäny neuvoa niihin niin sit aina, siirretään se, vastuu aina seuraavalle henkilölle.

Ammattikorkeakoulun nettisivut saivat näiden keskustelujen yhteydessä kritiikkiä liiallisesta yleispätevyydestä ja vaikeasta käytettävyydestä. Opiskelijat kaipaavat tietoa omasta koulutusohjelmastaan. Uusi intranet Messi ainakin antaa mahdollisuuden korjata näitä ongelmia.

Tuutoroinnin epätasalaatuisuus on kuitenkin asia, joka nousee kaikista haastelluista koulutusohjelmista esiin. Tuutorointi henkilöityy, sen taso on sidoksissa ohjaajaan. Samoista resursseista huolimatta rinnakkaisryhmien ohjaus on erilaista. Opiskelijoilla on tietoa myös muiden koulutusohjelmien käytännöis-

tä, eiväthän ystävyys- ja tuttavuussuhteet rajoitu vain oman koulutusohjelman sisälle. Haastatteluissa tosin kommentoitiin tätä asiaa lähinnä eri koulutusohjelmien kuormittavuuden ja opiskeluaikojen suhteen. Erilaiset käytännöt synnyttävät tunnetta epätasa-arvosta.

V1: ...sekä tutoropettajat että opot... niin ne saa vähän liikaa ite päättää, kuinka paljon he panostaa mihinkin. Tuntuu, et se vaihtelee... osa on semmosta, et ne on tosi paljon mukana, ne näkee oman luokkansa viikoittain. Osa näkee... mahdollisesti joillain omilla kursseilla, mutta ei muuten.

V2: Niin no kyl kaikilla tutoropettajilla on ammatillisen kasvun tunnit pakolliset se määrätty määrä.

V1: Nekin vaihtelee hyvin paljon, mitä ne pitää sisällään.

Sisältöjen ja tapaamiskertojen lisäksi opettajatuutorien kertomien tietojen oikeellisuus ja ajantasaisuus vaihtelevat. Joskus opettajatuutorit eivät muista kertoa ryhmälleen ajankohtaisista asioista, vaan he kuulevat ne rinnakkaisryhmien opiskelijoilta. Matkalla vähän unohtuneet tai ristiriitaiset tiedot eri opettajilta hämmentävät opiskelijoita. Eikä väärin kerrotun asian tarvitse olla kovinkaan suuri.

Tai jos me ollaan tässä ammatillisen kasvun ryhmäs ja on harjotteluun liittyvä asia tai mikä tahansa muu, niin se tieto yleensä on semmost, joko se on sitä viimesint, mut se on matkal ehkä vähä jo unohtunu tai muuttunu ja sit me ollaan vähä äimänä, ku yhtäkkii ilmotetaan, et ei se näin olekaan. Et mä olen monesti kyl miettiny myöski, et mä menen tonne opinto-ohjaajan luokse ja olen sen pari kertaa tehnyki, mut et sielt sit yleensä sen viimeisen ja parhaimman tiedon kyl saa. [--] No ihan jos lähetään semmosist mitättömist asioista, ku esimerkiks päivämäärät on joskus kyl niin hakuses, et niinku ne on kuitenkin silleen, et niist maksaa aina oppilas siin kohtaa, jos ne päivämäärät on joskus ollu väärin. Et ne on olevinaan niinku pieni asia, mut kyl se meiän elämäs on niinku aika iso juttu. Et se on ihan sama, mistä asiasta puhutaan, mut se, et ku se päivämäärä on väärä, niin kyl se kiusaa meit sit eniten.

Ammatillisen kasvun opintojaksoa opiskelijat kommentoivat aika vähän. Monet kommenteista liittyivät opettajatuutorin työhön. Mielipiteet opintojaksosta menivät ristiin, mikä ei ole opettajatuutorikyselyn valossa mitenkään

kummallista, sillä opintojakson toteutus vaihtelee hyvin paljon. Yleensä aikuisopiskelijat pitivät opintojakson sisältöjä mielekkäämpinä kuin nuoret, he tosin kaipaivat enemmän opiskelutekniikan kertausta. Eniten kritiikkiä yksittäisenä aiheena sai CV:n kirjoittaminen. Sen kirjoittamista harjoitellaan yläasteelta asti ja moni on hakenut kesätyö- ja harjoittelupaikkoja ennen opiskelua ammattikorkeakoulussa. Suomen ja muiden kielten tunneilla siihen paneudutaan myös. Aiemman tutkinnon tehnyttä taas turhauttaa istua samansisältöisillä yleisluennoilla kuin edellisessä tutkinnossa. Nuorilta saatiin aika paljon kommenttia siitä, että tunneille osallistutaan vähän ja niitä perutaan usein.

Meil oli aikanki toisena ja kolmantena vuonna tämmösii viikottaisii tapaamisii mitkä yleensä peruuntu tai sit siel ei ollu ku yks paikal ja, ne oli sillain aika huonosti menny et, se oli kyl ihan oppilaistaki kiinni ja... Sit ne oli aina nopeesti ohi eikä siin oikeen ehtiny tajuta mitä oli tapahtunu ja... Ettei oo hirveesti kostunu ky niistä. Mut varmaan ihan oppilaistaki vika et ei se oo pelkästään mitenkään tuutoropettajien vika, oppilaat ei kiinnosta ja luullaan niinku tiedetään kaikki mikä pitää tehdä ja...

Viimeinen lause on varsin kuvaava. Opettajatuutoreiltakin tuli esiin käsite täytemateriaali tämän opintojakson yhteydessä. Kyseessä lienee siis motivointiongelma. Joskus kyse on myös vaikeudesta hahmottaa, mitä kaikkea opintojaksoon kuuluu, kun suorituksia ripotellaan pitkin opiskeluaikaa ja TOTSUa ei ole. Opiskelijoilla ei haastatteluiden perusteella ollut kovin tarkkaa kuvaa opintojakson tavoitteista ja he saattoivat vähän hämmentyneinä todeta:

V1: Joo. Meil on ilmeisesti toteutunu aika hyvin noi toteutussuunnitelmat näihin.

V2: Vaiikkei itte huomannukaan.

Yritysvierailut, joita opintojakson yhteydessä tehdään, saivat kiitosta opiskelijoilta, vaikka niiden merkitys työelämään perehdyttäjänä ja alan työmahdollisuuksien esittelijänä ei aivan kirkas ollutkaan.

3.5 PALAUTTEEN KAHDET KASVOT

Ainakin osa opiskelijoista on hyvin herkkiä kuulostelemaan yleistä ilmapiiriä ja opettajatuutorinsa mielentilaa. Osa opiskelijoista vaikutti olevan jopa huolissaan väsyneestä ja ylityöllistetyistä tuutoristaan. Toisaalta opiskelija näkee ja osaa tulkita opettajatuutorin teoista, kuten tuutorille kuuluvien töiden siirtämisestä muille tai kehityskeskustelujen käymättä jättämisestä, että opettaja tekee kyseistä tehtävää vasten tahtoaan. Tällaisia opettajia ei helposti lähestytä, vaikka tarvetta olisi.

Mutta siitä vaan se että, jollain tapaa olis mun mielestä hyvä, että opettajatutoritkin ois semmosia, että ne itse haluaa olla niitä. Eikä sillai, että mä olen kuullut, että niitä ikään kuin määrätään että, ne ei itse välttämättä haluaisi olla, niin se on hyvin korkea kynnyks opiskelijalle mennä sinne hakemaan sitä ohjausta, mitä kyllä saa, mutta ei tee mieli mennä sinne, koska on semmonen tungetteleva olo, että ei..[--] Että just tässä mun mielestä peilaantuu se, että jos ei kiinnosta niin miks ihminen pakotetaan tekeen sellasta työtä, joka häntä ei kiinnosta?

Joo mut on se opettajalle just semmonen täysi ylimääräinen kauhee lasti se, se niinku meijänki, se suuntautumisvastaava on kyl semmosen lastin alla ja se on niinku, vuoden, tavallaan otti virkavapaata koska niinku burnout tuli. Et sitä työtä on niin paljon et siit ei vaan selviä niinku työpäivän aikana et.. Ja sit sitä ihmistä ei kyl mielellään kuormita yhtään enempää ku niinku on pakko. Et jos jotain pitää kysyy tai jotain niin on niinku tosi silleen et, mä kysyn vaan tän kysymyksen ja sit mä lähen tästä näin.

Myös opettajatuutoreista jotkut olivat sitä mieltä, että ohjaustyöhön pakottaminen ei ole hyvä toimintatapa – siitä kärsivät kaikki. Opiskelijahaastatteluihin tuli pari kertaa vastaan kommentti, jossa opiskelijat katsoivat olevansa riippuvaisia tuutoristaan. Ainakin kirjoittajaa kauhistutti ajatus, että korkeakoulu-opiskelija voi kokea näin:

Niin, sit siin on seki just et ku meil on ne omat tutoropettajat niinku me ollaan lähes niitten, armoilla tuol omas siivessämme niin, jotenki kaipa is niilt sellasta, sitotutumist toisel taval ku.. Tuntuu et ei ne niinku tajuakaan sitä kuin tärkees asemas ne niinku on meijän, elämässämme ja tuol.. Et he ottaa jo vähän kepein askelin ton tutortehtävän.

On eri asia odottaa, että opettajatuutori tekee työnsä vastuullisesti ja on kiinnostunut opiskelijoistaan kuin nähdä olevansa jonkun armoilla. Kyse on kulttuurialan koulutusohjelmasta, joissa muutenkin odotukset opettajatuutoreita kohtaan olivat suuria. Palautteen saaminen käsillä olevasta projektista on keskeinen osa taideopetusta ja tätä opiskelijat kaipasivat nykyistä strukturoidummin. Kaikissa kulttuurialan haastatteluissa kaivattiin rakentavaa kritiikkiä, palautetta, joka kertoo, missä opiskelija on hyvä ja missä on kehitettävää.

Joo, ja yleisestikin, ainakin meillä on ollu sellasta et palautetta ei saa yleensä mistään töistä ja just se on tosi kriittistä ku tekee jotain niin tietää et mihin suuntaan sä oot menossa ja tajuuks muut ihmiset sitä ja miten sä voit parantaa. Ja just sitte et noista, just arvosanoistaki että, tuntuu välillä et ne arvotaan ihan täysin. Jollon se että, jos sä saat vaikka hyvän arvosanan niin se ei silti kannusta sua koska, sää niinku et tiää ooksä saanu sitä ansaitusti tai et. Jos sä oot tehny itestäs mielestäsi epäonnistuneen ja saat hyvän numeron tai toisin päin niin, sit niinku ei siin, enää voi luottaa siihen opettajan arvioon ja silloin on taas vähä hukassa.

Opiskelijat toivoivat kannustavuutta opetukseen. Yhdeksi ongelmaksi he näkivät henkilökohtaisen tyylin: opettajilla on oma näkemyksensä siitä, mikä on hyvää ja opiskelija voi kokea, että hänen näkemyksensä jää vaille kannustusta, että tekeminen ”torpataan” opettajien taholta liian usein. Tuloksena saattoi olla lamaantuminen ja opiskelujen hidastuminen tai keskeytyminen – opiskelijat eivät välttämättä koe opintojen keskeyttämistä niin suurena asiana, kun alalla voi työllistyä ilman tutkintoakin. Toisaalta hyvä itsetunto ja luottamus omaan tekemiseen on tärkeää alalla, jossa myydään omaa osaamista. Tämän suhteen opiskelijoiden toiveet opettajatuutoria kohtaan tuntuvat ylimitoitetuilta:

Jos ei meil kehity sellast itsetuntoo niiden asioiden suhteen niin siit ammatinharjoittamisest tuu mitään. Ja jos me ei saada sit niinku tavallaan sen tutorin pitäs nimenomaan olla must se, ketä se niinku, aiheuttaa sen hyvän itsetunnon.

Toisaalta opiskelijat pystyvät hahmottamaan, että täytyy itse palkita itseään onnistumisista. Aiemmillä asteilla arvosana ja siten opettajan arvio olivat ”palkinto” onnistumisesta. Taidekoulutuksessa arvosana ei välttämättä merkitsekään mitään, jos itse kokee epäonnistuneensa. Luovalla alalla opiskelijat kokevat olevansa ihmisenäkin epäonnistuneita, jos projekti epäonnistuu. Koulutukseen kuuluu vielä kilpailuja, jonka vain yksi voittaa. Opiskelijat käytti-

vätkin sanaa ”leimautuminen”. Kannustavuutta ja positiivisuutta pidettiin erittäin tärkeinä, etenkin kun alan vaikea työllisyystilanne tiedetään hyvin.

Samoja asioita voi hyvin pohtia myös muilla aloilla. Palautteen merkitys oman kehittymisen ja kehittämiskohteiden ymmärtämisessä on tärkeää. Rakentavan kritiikin kautta opiskelija oppii myös tuntemaan opettajansa ajatustapoja ja luottamaan hänen näkemykseensä arvosanojen suhteen. Positiivinen ja kannustava ilmapiiri vahvistavat tunnetta omasta osaamisesta – epäonnistuminen ei ole maailmanloppu, siitä mennään eteenpäin, kun ensi otetaan opiksi virheistä. Opiskelijat vaikuttavat liittävän kannustavuuteen myös henkilökohtaisuuden, aidon ihmissuhteen kehittymisen.

Musta olis kiva, että henki olis sellanen, että on se ohjausaika mutta jos ovi on auki, saa tulla pistäytymään koska tahansa. Mutta vähän musta henki on semmosta, että noudattakaa ohjausajkoja älkääkä rohjetko tulla muuna aikana.

No yleisesti sellanen et ehkä et se ketä sun ohjaaja on niin, vois tulla semmonen niinku et, siihen tulis jonkun näkönen suhde et just et se tietäs missä sä kuljet ja sä tiedät että jos sulle tulee lähes mitä vaan niin sä voit niinku, pyytää siltä apua. Ja sitte niinku yhdessä voitte keksii jotain ratkasua. Eikä sellanen et seki on taas kynnys mennä jutteleen sille.

Kiire ja resurssipula kuitenkin olivat usein esillä opiskelijoiden puheissa. Opettajan kanssa saa sovittua ajan vasta parin viikon päähän, sähköposteihin ei vastata, yhdellä opettajalla on liikaa tuutoroitavia ryhmiä ja muutenkin liikaa töitä, opettajia on liian vähän jne. Lähiopetuksen vähentyminen ja tuki-/alkeiskurssien vähäisyys tulivat myös esille näissä keskusteluissa. Etenkin tuntien korvaaminen ryhmätöillä kirvoitti opiskelijaryhmän miettimään, että opettajalla on kuitenkin velvollisuus pitää tunteja tietty määrä ja siinä vaiheessa et nyt on ihan hirvee kiire, et ku on tälläki hetkellä buukattu kolme paikkaa -selitys ei heitä paljon lohduttanut. Opiskelijoille kun ei ole ollenkaan selvää, mistä kiire johtuu.

Samalla tavalla tiettyä epäileväisyyttä esitettiin opiskelijoiden antaman palautteen käsittelemisestä. Palautteen ”klassinen” ongelma on siinä, ettei palautteen perusteella tehty muutos näy opiskelijaryhmälle, joka sen antaa. Uusittu opintojakso ei välttämättä sovikaan uudelle ryhmälle. Opiskelijoita kuitenkin mietitytti, meneekö annettu palaute edes eteenpäin.

Opiskelijat menee ja tuo sinne sen jutun ja se kerrotaan siel ja sit sitä ihmetellään siellä ja siihen keksitään joku, tai sanotaan joku selitys tai mikä se sit onki ja sit se jää vähä niinku siihen. Et mä en ainakaan itte tiedä, et onk se menny sit siit eteenpäin enää.

Joo se oli ihan käsittämätönt, nyt ku oli just puhut et koulutuspäällikkö on ollu ihan suu auki et miten, kui voi näin huonosti olla et miks ei hänel oo kerrottu. Ja kuitenkin me ollaan kerrottu niil (ammatillisen kasvun)tunneilla, annettu palaute, mut se on jääny siihen. Et meilläkin just meidän tutori on sanonu et ei hän voi lähteä kollegoitaan haukkumaan. Sen takia se palaute ei oo menny eteenpäin.

Jälkimmäisen tilanteen opiskelijat kokivat hyvin epäreiluksi. He antavat nimellään palautetta opintojaksoista, mutta oma palaute ei tunnu muuttavan mitään koulun toiminnassa, jota yleisellä tasolla kuvattiin takkuiseksi ja jonka nähtiin olevan opiskelujen keskeyttämisen syy: monet on ihan väsyny siis tähän koulun toimintaan ja ne lopettaa sen takii kesken, et ne ei enää kestä tätä paikkaa.

Hyvään ohjaukseen kuuluu, että se on helposti hankittavaa, helposti lähestyttävää. Ohjauksen muodoista kahdenkeskinen keskustelu ja sähköpostit korostuvat. Ammatillisen kasvun tunneilla saatava yleisinformaatio saa myös kiitosta, kun se tukee opintoja. Netistä etsitään tietoja, mutta sähköinen neuvonta ei saanut mitään erityistä innostusta osakseen yleispätevyytensä takia. Hyvää ohjausta kiiteltiin. Että on ollu tosi hyvä että, on tiedetty paljon ja on osattu etsiä ratkaisua, No mun mielest se ainakin et meidän tutoropettaja on siis mun mielest tosi hyvä ja, hän aina osaa kertoa kaikist mitä on tulossa..., Mut me kyl päästään aina tapaamaan sitä meidän tutoropettajaa kun me halutaan.

3.6 OMA VASTUU JA YHTEISÖLLISYYS

Korkeakoulujen ohjaus lähtee ajatuksesta, että opiskelija on itseohjautuva. Tässä kuitenkin vaikuttaa olevan puutteita, tai pitäisikö sanoa, että opiskelijoiden valmius itseohjautuvuuteen vaihtelee paljon. Pahin mielikuva opiskelija-haastatteluaineistosta on passiivinen opiskelija, joka odottaa ohjauksen olevan automaatti, josta kaikki tieto tulee automaattisesti ja joka ohjaa kuin hyvin rasvattu kone kohti valmistumista: Joo siis olettaa vaan etku se menee siihen

virtaan tai niinku, astuu purteen et se sit vie se vesi johonkin ilman et tekee yhtään mitään ite.

Toista tutkintoa tekevät tai aikuisopiskelijat näkivät itseohjautuvuuden olevan ominaisuus, jota tarvitaan työelämässä ja joka on siksikin arvokas. Heidän näkökulmastaan nuoremmilta opiskelijoilta puuttuu kyky hahmottaa kokonaisuuksia ja jollain tapaa myös vastuullisuus omista tekemisistä. Liiketalouden opiskelijat totesivat näin, kun haastattelun antia tiivistettiin:

V1: Mun mielestä tää kokonaisuudessaan toimii ihan hyvin mut vaatii sen että, täytyy olla oma-aloitteinen. Mun mielestä korkeakoulussa täytyy olla jo oma-aloitteinen.

V2: Ja työelämässä yleensäkin, että se valmentaa jo vähän siihenkin.

V1: Mut sitten just siinä on se ongelma, että jos on niitä, jotka ei osaa vielä olla oma-aloitteisia niin, he ehkä kaipais sitä semmosta ohjausta, että miten olla oma-aloitteinen sitten. Ehkä se on asia, johon kasveetaan sit jotenkin. Ei mullakaan mitään kompastuskiviä tuu mieleen tai. Ehkä se informaation selkeys ja saavutettavuus on..

V2: Tai ihmisten ehkä enemmän, ettei laiteta kauheesti nettiin ladata sitten eri portaaleja, ihmiset on tavotettavissa kanssa. Olis vuorovaikutusta.

Opiskelijan oma vastuu tekemisistään vaikuttaa monilla tavoin kietoutuvan priorisoinnin ja ajankäytön teemoihin. Opiskelijat muistelivat myös lukioaikoja, jolloin opettajat tulivat hakemaan käytäviltä luokkaan ja huolehtivat muutenkin, että kaikki on suoritettu.

Ei tietenki jos sen omavalintaisest tekee silleen et jättää kaikki kurssit ja tekee ne sit, aina viime tinkaan kaiken työn niin kyl sillon varmast väsy. Et sit käy uusintatenteis tekemäs ku ei muuten kerkee olevinaan ja.. Kyl ne on niit omii valintoja.

V1: Ei niitä kukaan muu kyllä, ja siinä vaiheessa kun jättää asiat muiden hoidettavaksi niin, ei siinä sitte kyllä, työelämääkin ajatellen, että tässä on tarkoitus valmentautua siihen työelämään eikä työelämässäkään voi olettaa, että nyt on tällänen pieni ongelma, kyllä sen joku varmaan hoitaa pois alta. Että onhan se oma vastuu ja tietämys aika ensisijaista.

V2: Niin ja just se ongelmanratkasukyky, että jos on joku ongelma niin sit pyrkii ratkaseen sen, niinhän se työelämässäkin sit menee.

V1: Se mikä ehkä noilla, jotka on suoraan lukiosta tulleita niin, meidän kävi ikään kuin sääliksi heitä tai on pahoillaan heidän puolestaan, kun he ei osaa suhteuttaa näitä asioita, että tehdään, heille moni asia on helposti ihan hirveen iso ongelma. Että jos jotkut tunnit on päällekkäin ja samalle päivälle tulee kaks.. Mun mielestä on itsellä aika suuri vastuu, mutta heillä ei oo ehkä kokemusta vielä siihen.

V2: Muistan, että oli ihan vastaavia tunnelmia silloin, että kauhee, nyt maailma kaatuu niskaan, kun on kaks tenttiä.

Vastuu omista teoista ja itseohjautuvuus ovat myös ominaisuuksia, joita pidetään korkeakouluopiskeluille tyypillisinä – ehkä taustalla on tietoisuus, että nyt olemme aikuisia ja aikuisen täytyy kyetä vastaamaan omasta elämästään ja tekemään itsenäisiä päätöksiä. Samoissa keskusteluissa on kuitenkin näkyvissä, että oppilaitokselta toivotaan roolia opiskelujen etenemisen valvojana ja oman päätösvallan käyttö ei ole aivan ongelmatonta. On hyvä muistaa, että elämme ”mielikuvataloudessa”, joka työntää jokaiselle kuvia siitä, mitä hyvä elämä on ja tähän elämään ei kuulu kituuttaminen edes opintojen aikana.

V2: Mun mielest sen kuuluukin niin et tä on kuitenkin korkeakoulu, ei tääl tarvi kenenkään tulla koputteleen että miks et sä oo ollu. Tietty jos, sellasii tapauksii on et näkee et jollakin ryhmäläisel menee huonosti tai se on tippumassa, ni sit mun mielest siinä kohtaa vaik se opettajatutor ois hirveen hyvä et hän voi sit puuttuu niihin tilanteisiin. Mut noin niin ku yleensä se motivaatio on mun mielest ihan omasta ittestä kiinni.

K1: No miten, näkeeks opettajatutor sen et joku on tippumassa?

V2: No ei välttämättä, mut silloin se ryhmän se, me ja ryhmän se, sellan ryhmään kuuluvuus ja toisist välittäminen, ni silloin se sit taas tulee mukaan, ja silloin.. No meille on siis alust asti painotettu sitä et pitääkää kavereista huolta, et kattokaa myös muiden perään.

V2: Mut et kyllähän se on, opiskelija ei ehkä muista sitä itte, mut kyl mä oon sitä mieltä, et se viimeinen vastuu on kuitenkin opiskelijalla. Et jollei tääl niinku itte ymmärrä palauttaa jotakin tehtävää ajois tai mist

sit onkin kyse, niin kyl siin kohtaa mun mielest sen opiskelijan on aika turha rupee opettajaa siin kohtaa syyllistään, koska kyl se vika löytyy siit opiskelijan korvien välistä. Ja just tää, mitä tulee näihin vapaapäiviin, niin, tai itsenäisen opiskelun päiviin, niin. Mä käytin vapaapäivä-sanaa siit sen takia, et kyl mä oon törmänny semmisiin tapauksiin monesti, jotka ei käy töissä opiskelun lomassa, vaan ottaa sen viikon, on se sit tiistai tai keskiviikko, mikä on se itsenäisen työskentelyn päivä, niin ajatellaan, et okei, silloin ei oo koulua, ei meiän tarvi silloin tehdä kouluhommia. Eli tulee tällöinen sokaistuminen tosi äkkii siihen, koska.

V1: Joo. Ja sit tulee paniikki, et vitsi, ku täytyy yötä myöten tehdä niit tehtävii. No mikset tee sit etäopiskelupäivänä. Et se on jotenki se, ja se on, mäki ehkä liian yritin sitä sit alkupääs niinku toittottaa, et hei, et meil on 40 tuntii viikos tavallaan. Et sä voit itte päättää, teeskä sitä yöllä vai päivällä vai viikonloppuna. Mut tota noin niin, en tiiä, oisko seki sit semmonen, mitä tavallaan vois opettajatki enemmän korostaa. Koska meil ei oo ainakaan missään vaihees sitä niinku hirveest tuotu esille, et se tavallaan kuuluu siihen opintoihin se 40 viikotunnin vai mitä se nyt onkaa, niin se työ.

Opiskelijat tiedostavat varsin hyvin, että töissä käyminen syö voimia opiskelulta. Töissä käydään kuitenkin monista syistä. Tärkein näistä on talous. Kaikki eivät saa halpaa opiskelija-asuntoa ja opintotuella on vaikea maksaa vuokraa vapailla markkinoilla. Moni on ollut työelämässä ennen opintoja ja elintason lasku ei miellytä. Mutta ennen kaikkea opintolainaa ei haluta missään nimessä ottaa.

V2: Ja toinen on tää, mikä mun mielest sinänsä aika hauskaa, tai itse asias melko valinta, et opintolainan ottaminen. Niin en mä itte, mä koitin kärvistellä niin pitkäl, ku mä vaan vähänki pystyn. Ja nyt näyttäis silleen aika hyvältä, et ei mun tarvikaan sitä ottaa. Mut et monilla on se, et töis on pakko käydä, et mitään lainaa ei oteta, meininki. Et periaattees, sitä ei nähdä niinku mahdollisuutena, vaan se nähdään sit ihan viimeisenä hirvittävänä oljenkortena, sit ku mikään muu ei enää auta.

K: Miks se on niin?

V2: Mä uskon, et varsinki nyt, ku on maalattu tätä hirveet lamapolitiikkaa ja meininkii ja sit on viel ikään ku tällöiset vähä vanhemmat

sukupolvet, jotka selittää sitä, et maksoin opintolainaa 40 vuotta poies. Se on se meininki, mikä oli silloin oli pikkusen erilainen. Me saadaan nykyään 460, mitä me saadaan bruttona.

Tämän perusteella ei ainakaan voi sanoa, etteikö vanhempia kuunneltaisi ja heidän kokemuksistaan otettaisi opiksi. Töissä käydään myös opiskelujen vastapainoksi. Koulupäivät ovat pitkiä ja pelkkä tunneilla istuminen ja tehtävien tekeminen tekee elämän liian yksipuoliseksi. Tähän näyttää jonkin verran vaikuttavan yleinen motivaatio opiskeluun. Onneksi on opiskelukavereita. Isot ryhmät jakautuvat kuppikuntiin, mutta jos näistä huolimatta kokonaisuus toimii, ei se haittaa. Toisista opiskelijoista pyritään pitämään huolta. On selvää, että vertaistuki on suuri voimavara.

V2: Munkin täytyy kyl sanoa, että noi opiskelukaverit on kyllä ollu niin mahtavia. Vaikka ne on niin nuoria, niin kyl ne jeesaa ja apuu tulee sieltä. On kyllä, palkkaisin jokaisen, jos olis vaan mahdollisuus.

V1: Vertaistuki on tosi suuressa asemassa.. Kun sitä on aina saatavilla, aina joku tietää.

V2: Niin on, että se ei oo sidottu kellonaikoihin.

V1: Aina voi melkein soittaa tai Facebookissa, aina siellä on joku, jolta voi kysyä, että mikä nyt on meininki, että aina saa läksyt tietää. Tieto kyllä kulkee sitten. Myöshän siinä vertaistuessa on se negatiivinen asia, että kun parikymmentä ihmistä kysyy saman asian eri kerralla, niin sehän käy kyllä raskaaksi.

Niin kyl jos tääl oikeest ruvetaan huomaamaan, et jollain menee se touhu ihan pääläelleen, et tultais kännis kouluun ja niin pois päin, niin kyl kaverit siihen aika äkkii puuttuis.

Kyl meil on edelleen se ryhmähenki semmonen, et on meil muutamii poikii jotka vähän on jättäny kursseihin menemättä tai, ni kyl me yritetään vähän motivoida et älä nyt, et sit sä olet tääl viel viidenki vuoden pääst tai tyylin et, sit mä olen ollu jo töissä ja, sillai et, et kyl me vähän yritetään potkii niit eteenpäin. Ja huolehditaan toisist, jos jotkut vaikuttaa jonain päivinä vähän surullisilta tai joltain niin, kyl meil on, sillai huolehditaan toisistamme et kysytään et miten sä voit ja, et semmost on.

Ja ainaki meijän luokal on semmonen et huolehditaan toisistamme et tänään oli viimeinen päivä ilmottautua yhelle kurssille ja sit aina jokainen kuka tuli luokkaan niin sit kysy et ootko ilmottautunu.

4 OPETTAJATUUTORIKYSELY

Opettajatuutorikysely toteutettiin sähköisenä Digium-kyselynä. Se avattiin 14.5. ja suljettiin 4.9.2009. Kyselyyn vastasi 49 opettajatuutoria yli 200:sta (liite 4). Vastauksia on kaikilta tulosalueilta, mutta ei kaikista koulutusohjelmista. Harmillista on, ettei viestinnän koulutusohjelmasta saatu yhtään vastausta. Näin opettajatuutorikyselyä ja opiskelijahaastatteluiden antia ei voi verrata toisiinsa kaikilta osin. Osaa kyselyn tuloksista ei voi kohdistaa koulutusohjelmaan täsmällisesti, sillä koulutusohjelman sijasta vastaaja oli kirjoittanut tulosalueen nimen tai ”väärän” nimen. Koulutusohjelmaa ei pyydetty täsmentämään toimipaikkatiedolla ja tämä puuttuukin useimmista vastauksista. Vastaajissa on muutama aikuisten ja ylempien ammattikorkeakoulututkintojen opettaja. Näissä tuutorointi poikkeaa jonkin verran nuorten koulutusohjelmista, joten vastauksissakin on hieman eroja, joskaan ei merkittävästi.

Kysely teemoitettiin Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu -, HOPS-, esteettömyys-, vertaistuutorit-, resurssi-, koulutustarpeet- sekä sana on vapaa - teemoihin. Näistä väärinkäsityksiä on syntynyt vertaistuutorit kohdassa. TUO:n (Turun ammattikorkeakoulun opiskelijakunta) aloitteesta käytetään jatkossa vertaistuutorit nimikettä opiskelijatuutoreiden sijasta ja termin sisään ajamiseksi kyselyssä käytettiin uutta nimikettä. Osa opettajatuutoreista oli vastannutkin ko kysymyksiin opiskelijoiden keskinäisen vertaistuen, ei vertaistuutoritoiminnan näkökulmasta. Kysely oli pitkä ja näinkin monen vastauksen saaminen on hyvä otos reilun 200 opettajatuutorin joukosta.

4.1 OPISKELUTAIDOT JA AMMATILLINEN KASVU

Miten Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu -opintojakson käytännön toteutus suunnitellaan ja kenen kanssa?

Opintojakson toteutuksen suurten linjojen, toisin sanoen yleensä tuutoroinnin, suunnittelu vuosikursseittain tapahtuu pääosin erilaisissa tiimeissä OPSin pohjalta. Esimerkiksi terveysalalta mainittiin opettajatuutorien AKU-ryhmä, jossa opinto-ohjaajan kanssa suunnitellaan opintojakson sisältöjä. Tiimeissä voi olla mukana myös opettajia, vertaistuutoreita ja koulutuspäällikkö sekä kv-vastaava ja opintotoimisto. Opintojaksolla käy jonkin verran vierailevia luennoitsijoita esimerkiksi kirjastosta ja ura- ja rekrytointipalveluista, joiden kanssa tehdään yhteistyötä. Varsin usein opiskelijoiden palaute otetaan opintojakson suunnittelussa huomioon ja sisältöjä suunnitellaan ryhmän tarpeiden mukaisesti. Suunnittelutiimeistä huolimatta toteutus on opettajatuutorin vastuulla, minkä jokunen opettajatuutori tuo esille: *Kunkin vuoden teemat ja käsiteltävät kokonaisuudet on siis sovittu yhteisesti. Toteutus sinänsä jää kunkin tuutoropettajan oman harkinnan varaan.* Tämä näkyi myös opiskelijahaastatteluissa, joissa mainittiin tuutoroinnin epätasalaatuisuudesta esimerkiksi tapaamiskertojen, sisältöjen ja ajantasaisuuden suhteen. Suunnittelukäytännöt ovat ilmeisen kirjavia, sillä samasta koulutusohjelmasta tähän kysymykseen saatettiin vastata kolmella eri tavalla.

Kaikissa koulutusohjelmissa suunnitelmia ei ole tehty koko opintoajalle. Eniten yhteistä suunnittelua vaikuttaa olevan orientoivien opintojen osalta. Opinto-ohjaajan rooli vaihtelee tulosalueittain: toisissa opinto-ohjaaja johtaa suunnittelutyötä tai tekee opintojakson toteutussuunnitelmat kaikille vuosikursseille, toisissa opinto-ohjaaja on hieman mukana.

Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma on lähtenyt integroimaan opintojaksoa muuhun opetukseen ja siellä opintojakson suunnitteluun liittyy myös arviointi:

Käytännön toteutus suunnitellaan yhdessä opettajatuutorien ja opon kanssa (eri vuosikurssien tuutorit erikseen) tuutorointisuunnitelman pohjalta. Tapaamme ennen kontaktia (teeman mukainen suunnittelu) ja jälkeen kontaktin (arviointi). Tavoitteena on integroida amka opetukseen niin, että se kulkee luonnollisena osana opiskelijan opintopolkua. Mukana suunnittelussa on opintojaksojen (moduulitotsut) toteut-

tamista vastaavat opettajat, jotka tuovat amka-opintojakson sisältöjen suunnitteluun mukaan juuri niitä asioita ja ilmiöitä, joita tuutoropettaja voi hyödyntää voidakseen antaa laadukasta ohjausta.

Tällainen suunnittelu vaikuttaa erittäin tehokkaalta. Sen mahdollistaa pieni koulutusohjelma, jossa tehdään tiiviisti yhteistyötä opettajien kesken. Ko koulutusohjelmassa on opinto-ohjaaja, joka opettaa koulutusohjelmassa ja jolla on ohjattavanaan vain kaksi koulutusohjelmaa. Vastaava systeemi tuskin toimisi suuressa koulutusohjelmassa, jossa jo opettajatuutoreita on yli kymmenen tai opinto-ohjaaja on viiden tai useamman koulutusohjelman opinto-ohjaaja.

Toisaalta opintojakson suunnitteluun ja perehdyttämiseen voidaan ottaa tuutoreita isompikin joukko, kuten Salossa on tehty:

Aloittaville ryhmille on yhteinen perehdytysohjelma, josta vastaa opinto-ohjaaja Päivi Härmä. Perehdytysohjelmassa on erilliset osiot tutor-opiskelijoille ja tutor-opettajille sekä muille työntekijöille, kuten kirjasto, opintotoimisto, terveydenhoitaja jne.

Suurin osa vastauksista liikkui yleisillä linjoilla, mutta joukossa on hyvin yksityiskohtaisia vastauksia, joista saa varsin hyvän kuvan opiskelijan tuutoroinnista koko opintojen ajalta:

Ensimmäisen vuoden osuus on pitkälti PBL-johtoisesti toteutettu. Aiheet ovat: OPS ja opiskelun tavoitteet. Mitä tietotekniikan inssi tekee? Ajankäytönhallinta ja opiskelu. Työnhaun asiakirjat ja työhaastattelu. HOPS ja KV. Lisäksi opiskelijat käyvät tuutorin kanssa henkilökohtaisen kehityskeskustelun syksyllä ja henkilökohtaisen HOPS-keskustelun keväällä sekä PBL-tuutorin kanssa syksyllä henkilökohtaisen PBL:ään liittyvän keskustelun. Tuutori tiedottaa koko ajan ajankohtaisista asioista (erilaiset ilmoittautumiset, tilaisuudet ym). Ykkösellä tuutoreita on kolme ja PBL-tuutoreita lisäksi. Keväällä pidetään kokous tuutorien ja OPON kanssa, varsinkin orientoivien päivien ohjelman takia. Tuutorit suunnittelevat ennen joulua pidettävän suullisen tentin AMKAsta. Pääkoordinaattorina ja PBL-tehtävien suunnittelijana olen itse. Kakkosten ohjelman suunnittelen myös itse, koska olen vastuussa kakkosten AMKA-osuudesta. Siihen kuuluu oleellisena osana henkilökohtainen HOPS-keskustelu, KV-asiaa, Thomas-analyysi, opiskeluiden tavoitteiden selven-

täminen (kompetenssit), tuplatiimi, learning cafe. Aikaisemmin meillä tuli AMKA (5 op) tehtyä jo toisen vuoden aikana. Silloin siihen lisäsin etiikan ja työolainsäädännön perusasioita. Nyt nämä siirtyvät kolmoselle ja neloselle, kun AMKA on jaettu niin, että ykkösellä on 2 op, kakkosella, kolmosella ja nelosella kullakin 1 op. Melkein siis vastaan käytännön toteutuksesta itse ja kirjoitan TOTSUta.

Kuvataiteessa ammatillinen kasvu saa joka vuosi ”fyysisen” vastineen: Toteutus on henk.koht. ohjausta ja se ’näkyvä’ lopuksi (kevällä) vuosittain esitettävässä portfolioissa, joissa painotetaan vuosittain eri asioita. Tämä on hyvä esimerkki alalle soveltuvan työtavan soveltamisesta tuutorointiin.

Vaikka vastauksia ei saatu kaikista koulutusohjelmista, on saatujen vastausten perusteella selvää, että ammatillisen kasvun suunnittelu ja toteutus on Turun ammattikorkeakoulussa hyvin monimuotoista. Joustavuus on perusteltua erilaisten koulutusalojen tarpeilla, mutta yhdessä vaihtelevien resurssien kanssa se luo tilanteen, jossa opiskelijat eivät ole tasa-arvoisessa asemassa ohjauksen suhteen. Tuutoroinnilla on mahdollisuus henkilöityä ja tähän opiskelijahaastattelut antoivat varsin paljon viitteitä. Toisaalta se on myös epätasa-arvoinen tilanne tuutorille, joka haluaisi tehdä työnsä paremmin. Työtä ammatillisen kasvun toteutuksen parantamiseksi tehdään koko ajan. Opettajatuutorikyse-lyssä olikin yksi kommentti, joka kuvaa tätä tilannetta:

Toteutuksen suunnittelu on tehty aivan hiljattain 2–3 vuotta sitten, juuri ennen resurssien vähentämistä, mikä totaalisesti ”masensi” opettajat juuri tehtyjen hyvien suunnittelujen jälkeen -> iso ja innolla tehty uusi toteutussuunnitelma olikin turhaa työtä.

Kommentti on hoitotyön koulutusohjelmasta, jossa tuutorointiresurssi on noin 51 tuntia sisältäen ammatillisen kasvun tunnit. Sen sijaan edellinen esimerkki on tietotekniikan koulutusohjelmasta, jossa opettajatuutorin resurssi on noin 83 tuntia, eikä siihen sisälly ammatillisen kasvun tunteja. Opiskelijamäärässä ei ole suuria eroja. Sen sijaan kyselyyn ilmoitettu opettajatuutorin keskimääräinen ohjausresurssi opiskelijaa kohti onkin hoitotyön koulutusohjelmassa 2,1 ja tietotekniikassa 1,25. On kuitenkin todennäköistä, että tietotekniikan opettajatuutorilla on paljon enemmän aikaa henkilökohtaiseen ohjaukseen.

Miten Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu -opintojakson sisältöjä pitäisi kehittää?

Tähän kysymykseen saatiin niin monenlaisia vastauksia, että nostan esille vain muutamia, jotka ovat nousseet myös muissa ohjauksen kehittämisen hankkeen vaiheissa esiin tai jotka mainittiin useampaan kertaan.

Opiskelutaidot ja ammatillisen kasvun -opintojakso kaipaa selkeyttämistä sen suhteen, mikä sen ydinsisältö ja tarkoitus on: pitäisi saada jonkinlainen yhteinen selvyys, mitä kyseisellä opintojaksolla tavoitellaan ja miten. Tällä hetkellä jokaisella on erilainen näkemys, mitä opintojaksolla tehdään. Sisällöt ovat jossain määrin eriytyneet liikaa ammattiopinnoista, koska varsin moni opettajatuutori toivoi opintojakson tuomista lähemmäksi muita opintoja tai niitä tukevaksi. Tämä kertoo osaltaan opintojakson kirjavasta toteutuksesta, koska opintojaksoa käytetään muun muassa ajankohtaisten asioiden tiedottamiseen juuri opintoja tukemiseksi. Lähentyminen ammattiopintoihin on osaltaan myös motivaatiokysymys, koska nykyisellään ammatillisen kasvun tunnit eivät kiinnosta kaikkia opiskelijoita, mikä kävi ilmi myös opiskelijahaastatteluissa:

Sisältö on nykyisellään jo melko toimiva, se mitä pitäisi kehittää on se miten opiskelijalle saadaan painotettua että kurssissa on kyse tärkeistä asioista ja että niihin on syytä suhtautua samalla vakavuudella kuin muihinkin opintoihin. Opiskelijat kokevat kurssin täytemateriaalina muihin kursseihin verrattuna.

Vastaukset hajoavat kahtia TOTSUn joustovaran suhteen. Osa opettajatuutoreista toivoi yhteistä materiaalia tai sisältöjen vinkkipankkia opintojakson toteutusta tukemaan, toiset kaipasivat lisää joustavuutta ryhmän tarpeiden mukaan. Opintojakson sisällöt koettiin sirpaleisiksi ja jopa epäjärjestelmällisiksi. Opintojakson kehitystyötä on kuitenkin tehty paljon koulutusohjelmissa. Osa opettajatuutoreista olikin sitä mieltä, että olisi aika pysähtyä arvioimaan tehtyä työtä ja esimerkiksi tarkistaa oppimateriaaleja.

Yhteistyön lisääminen, vertaistuutorien tai opiskelijoiden panoksen lisääminen olivat kehittämisideoita jotka nousivat varsin usein esille. Resurssien lisääminen etenkin henkilökohtaisiin keskusteluihin tai resurssien yhtenäistämisen ammattikorkeakoulussa nousi myös kehittämiskohteeksi. Osa opettajista näki, että itseohjautuvuutta ja ajankäytön hallintaa voitaisiin käsitellä enemmän. Aikuisille opiskelutaitojen kertaus olisi nuoria tärkeämpi aihe.

Hankkeen myötä opinto-ohjaajien AMKA-tiimi on tehnyt ammatillisen kasvun -opintojaksolle uuden OPSin. Siinä ammatillisuutta ja ammatti-identiteettiä painotetaan entistä enemmän, sillä opintojakso perustuu ajatukseen, että opintojen aloitusta lukuun ottamatta oppiminen, ammatillisuus ja ammatti-identiteetti ovat teemoja, joihin syvennyttään opintojen edetessä yhä syvemmin. OPS on kuitenkin niin löyhä, että koulutusohjelma- ja ryhmäkohtaiset toteutukset onnistuvat. Opintojakso on myös mahdollista integroida osaksi ammattiopintoja.

Millaista yhteistyötä opettajatuutorit tekevät koulutusohjelman sisällä ja yli koulutusohjelmarajojen?

Koulutusohjelman sisällä yhteistyö on lähinnä yhteistä suunnittelua tuutorintitiimeissä tai tuutorointikysymyksiin liittyvää keskustelua opettajakouksissa. Yhteistyön muoto ja kiinteys vaihtelee koulutusohjelmittain. Muutoin yhteistyö voi olla epävirallista keskustelua opettajien kesken. Vastausten perusteella vaikuttaa siltä, että yhteistyö on myös persoonakysymys: toiselle neuvojen etsiminen muilta opettajilta ja hyvien käytänteiden jakaminen on luonnollista, toiselle ei.

Yhteistyötä yli koulutusohjelmarajojen tehdään epävirallisesti esimerkiksi muiden kokousten yhteydessä, tai kuten koulutusohjelmien sisäisessäkin yhteistyössä keskustellaan toisten koulutusohjelmien opettajatuutorien kanssa esimerkiksi kahvitauoilla, jos ollaan samassa rakennuksessa – eräs opettaja nimitikin tätä leikillisesti ”learning cafeksi”.

Organisoiduksi koulutusohjelmat ylittäväksi yhteistyöksi nähtiin opettajatuutorien jatkokoulutus tai muut koulutustilaisuudet. Tekniikka, ympäristö ja talous -tuloalueella opettajatuutorit mainitsivat lisäksi Projektipajat ja opinto-ohjaajan koolle kutumat opettajatuutorien kokoukset koulutusohjelmaraajat ylittäväksi yhteistyöksi. Opettajat tekevät kuitenkin yhteistyötä yli tulosrajojen muissa yhteyksissä, joten lienee paikallaan ulottaa se myös tuutorointityöhön, joka kyselyn perusteella vaikuttaa lopulta olevan yllättävän yksinäistä työtä:

Opetussuunnitelma- ja opintojaksotyössä tehdään kokonaisvaltaisesti yhteistyötä. Yli koulutusohjelmarajojen ei juurikaan tehdä työtä opettajatuutorien näkökulmasta yhteistyötä, muuten tulosalueella tehdään tiiviisti yhteistyötä eri koulutusohjelmien välillä.

Onko koulutusohjelmassanne tehty Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu -opintojaksosta toteutussuunnitelma?

AMKA-opintojakson toteutussuunnitelma on tehty 88 %:ssa koulutusohjelmista. Toteutussuunnitelmaa ei vastausten perusteella ole tehty kuvataiteen, musiikin tai auto- ja kuljetustekniikan koulutusohjelmissa. Suun terveydenhuollon ja kauneudenhoitoalalta on saatu molempia vastauksia. Juuri toteutussuunnitelmien avulla saadaan aikaiseksi kunkin koulutusohjelman näkökulmasta mielekkäimmät painotukset opintojakson toteutukseen ja siten tämä työ olisi hyvä tehdä kaikissa koulutusohjelmissa. Uuden SoleOPS-järjestelmän (selainpohjainen opetussuunnitelmatietojärjestelmä) myötä TOTSU:ta myös tulevat opiskelijoille näkyviksi ja tämänkin takia toteutussuunnitelmat muuttuvat jatkossa välttämättömyksi.

4.2 HOPS

Miten usein kehityskeskusteluja/HOPS-keskusteluja/ohjauskeskusteluja koulutusohjelmassasi käydään ja mitkä ovat niiden teemat?

HOPS-keskusteluja käydään yleensä kerran tai kaksi lukuvuodessa. Turussa hoitotyön koulutusohjelmassa on pienien resurssien takia päädytty ratkaisuun, jossa kehityskeskustelu käydään vain kaksi kertaa opiskelijan opintojen aikana: aivan niiden alussa ja lopussa. Aikuisopiskelijoiden kanssa terveysalalla käydään kehityskeskusteluja kolme kertaa lukukaudessa – ohjausresurssikin on huomattavasti parempi. Sosiaali-alalla ylempää korkeakoulututkintoa tekevien kanssa keskusteluita käydään noin kerran kuukaudessa. Tietoliikenne ja sähköinen kauppa -tulosalue erottautui tulosalueena keskustelujen suhteen omaksi alueekseen, koska siellä kehityskeskusteluja käydään opintojen alussa ja sen jälkeen tarpeen mukaan. Opettajatuutorit tosin mainitsevat, että keskusteluja käydään tarvittaessa useamminkin. Pienentyneiden resurssien takia on toisaalta siirrytty ryhmäkeskusteluihin.

HOPS-keskustelujen teemat vaihtelevat varsin paljon, eikä niitä siksi ole tähän täysimittaisesti kirjattu. Yleisesti ottaen teemat painottavat opiskelujen kannalta tärkeitä asioita, kuten esimerkiksi ryhmäytyminen, urasuunnittelu, opiskelutaidot, HOPS, vavat, opiskelujen eteneminen, harjoittelut, kv-vaihto, opinnäytetyö sekä elämänhallinta ja hyvinvointi uudempina asioina. Opinto-

jen etenemisen seuranta, HOPSin laadinta, OPSin avaaminen ja opintoihin liittyvien valintojen tekeminen korostuvat keskusteluissa.

Yleensä 1 x lukukaudessa ja tarvittaessa useamminkin. Jokaisella tutor-tunnilla myös käsitellään opiskeluun, opintojen suorittamiseen ja harjoitteluun sekä opiskeluun liittyviä asioita. 1. teema: ryhmäytyminen, toimintakulttuuri, ops, hops tutuksi 2. teema: Asiantuntijuus, opiskelutavat ja -tekniikka, harjoittelu, arviointi, Ops ja Hops, kv-asiat 3. HOPS ja valinnat 4. Portfolio, työelämään valmistautuminen 5. henk. koht. keskustelut ja urasuunnittautuminen, jatko-opiskelu.

Miten ohjaat HOPSia?/Miten tuet opiskelijan urasuunnittelua HOPSin avulla?

Urasuunnittelun tärkeimmäksi keinoksi nousee ehdottomasti HOPS ja vaihtoehtoisista keskusteleminen. Vapaavalintaisten opintojen, harjoittelupaikkojen, projektien, kv-vaihdon, sv-valinnan, JOO-opintojen ynnä muun sellaisen tiedottaminen ja apu näissä valinnoissa ovat keskeinen osa urasuunnittelua. Opiskelija tekee yleensä opintojensa alussa SWOT-analyysin ja suunnitelman tulevaisuudestaan ja kiinnostuksen kohteistaan. Näitä päivitetään keskustelujen yhteydessä. Osassa koulutusohjelmia opiskelijan suunnitelmat ovat kaikkien opettajien nähtävillä Optimassa.

Oppilaan omien tavoitteiden perusteella. HOPS-prosessi syvenee tuntemisen kautta, jolloin on helpompi ohjata ja ehdottaa mahdollisuuksia laatia HOPS. HOPS parhaimmillaan tulee urasuunnittelua, mutta se edellyttää myös oppilaan itsetuntemuksen kasvua.

*Kerron vaihtoehtoisista. Esim. harjoittelupaikan ja kesätyöopintojen laa-
timisen avulla löytyy usein opiskelijan vahvuus- ja mielenkiinnon alu-
eet. Vapaasti valittaviin opintoihin pyritään keskittämään tietyn tyyppi-
siä opintojaksoja, jotta opiskelija sirpaleisen vap.val. sijaan saisi vahvaa
ammattitaitoa jostain sivuavasta alueesta kuin esim. ammattiainees-
taan. Esim. opettajuudesta kiinnostuneet voivat tehdä pedagogisen har-
joittelun ohella vap.val. opintoihin lisää taideopetusprojekteja.*

Hyvin paljon HOPS-ohjauksesta vievät aikaa rästisuoritukset ja korvaavat suoritustavat. HOPSin toteuttamista haittaa jossain mielessä vähäiset valinnan-

mahdollisuudet. Tilannetta heikentää myös käytännön mahdottomuus ottaa toiselta tulosalueelta opintoja tutkinnon osaksi. Toisaalta opiskelijahaastattelut kertovat paljon siitä, etteivät opiskelijat ole tällä hetkellä kunnolla sisäistäneet OPSiin sisältyviä valinnanmahdollisuuksia.

Miten ja missä vaiheessa koulutusohjelmassasi seurataan opiskelijan opintojen edistymistä? (Mainitse myös toimijat.)

Vastausten perusteella on selvää, että opintojen seuraaminen ei ole systemaattista. Etenkin pienissä koulutusohjelmissa opiskelijat tunnetaan varsin hyvin, opettajat keskustelevat keskenään ja asiaan voidaan puuttua nopeastikin. Muutoin opintojen edistymistä seurataan kerran tai kaksi vuodessa, usein HOPSin päivittämisen yhteydessä tai lukukausien/lukuvuoden päättyessä. Opintojen loppuvaiheessa seuranta usein tiivistyy. Vähillä resursseilla toimivat opettajatuutorit ottavat asian esille ryhmätapaamisissa ja kehottavat opiskelijoita tarkistamaan opintopistekertymänsä. Tietoliikenne ja sähköinen kauppa -tulosalueella opettajilla on käytössään WinhaPro (opintorekisteri), jonka kautta he seuraavat opintojen kertymistä.

Vastuu opintojen seuraamisesta on opettajatuutorilla, mutta etenkin ”roikkujat” ovat monesti opinto-ohjaajan vastuulla – heillä ei ole enää omaa ryhmää ja siten omaa opettajatuutoria. Useat koulutuspäälliköt seuraavat tilannetta opiskelijan valmistumisen lähestyessä. Muita toimijoita ovat tutkintovastaaja, opintosihteerit ja koulutusjohtaja, joiden rooli vaihtelee koulutusohjelmittain. Palvelujen tuottaminen ja johtaminen -koulutusohjelmassa pidetään motiivintipäiviä, joihin kutsutaan opiskelijat, joiden opinnot ovat viivästyneet.

Aikuisopiskelijoilla ohjausta on nuoria enemmän. Samoin opintojen edistymistä seurataan tiheämmin, vähintään kerran lukukaudessa.

Opintojen edistymistä seurataan koko ajan! Muut opettajat raportoivat tutorille heti kun jotain poikkeavaa on (näin pitäisi tehdä). Tutor keskustelee heti, tarvittaessa ohjataan terveydenhoitajalle ja/tai opolle. Ensimmäinen vuosi on erittäin kriittinen, silloin asioihin pitää puuttua. Toinen on valmistumisvuosi, jolloin yhteys kouluun on joillakin katkenut. Perään soitellaan ja lähetellään kirjeitä.

4.3 ESTEETTÖMYYS

Millaisia oppimisen esteitä olet opiskelijoillasi havainnut?

Opettajatuutorit ovat havainneet seuraavia oppimisen esteitä:

Lukihäiriö	49 %
Ajankäyttö	100 %
Mielenterveysongelmat	76 %
Päihhteet	29 %
Fyysinen este	12 %
Jokin muu, mikä*	29 %

* henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvät esteet; kotihuolet; mukautetulla todistuksella insinööriksi lukeva; pohtiminen alan oikeasta valinnasta; allergiat; kieli; rahapula; motivaation puute, asenne; liian monien tehtävien yhtäaikainen suorittaminen; priorisointiongelmat, selvä laiskuuskin; heikot perustaidot; työssä käyminen; lievät oppimisvaikeudet; itseohjautuvuuden ja itsenäisen päätöksenteon vähäisyys.

Vastausten perusteella on selvää, että opintopsykologille on ”huutava tarve” ammattikorkeakoulussa. Kolme neljästä opettajatuutorista on kohdannut opiskelijan, jolla mielenterveysongelmia. Kuten myöhemmistä kohdista selviää, näiden opiskelijoiden kohtaaminen on ongelmallista. He ovat myös opiskelijoita, joiden elämänhallinta on heikentynyt, joiden opinnot viivästyvät ja joiden ohjaaminen vie aikaa, jos opiskelijat edes ovat kykeneviä hakeutumaan ohjaukseen. Ongelmien tunnistaminen vaatii myös taitoa. Myös lukihäiriöiset hyötyisivät opintopsykologin palveluista. Heille lukihäiriöstä voi muodostua motivaatiota heikentävä tekijä ja motivaatio on taas asia, jota on vaikea vahvistaa, jos syitä sen heikkouteen ei tunne. Ajankäyttöä opiskelijoille voidaan opettaa. Muut syyt kertovat taas elämän, toiveiden ja taitojen ristiriidoista suhteessa valittuun koulutusalaan.

Onko sinulla mielestäsi riittävästi tietoja tai taitoa tukea/ohjata ko. opiskelijoita?

Kun opettajatuutoreilta kysyttiin, onko heillä taitoja tukea erityisen tuen tarpeessa olevia opiskelijoita, suurin osa opettajatuutoreista vastasi, että heillä ei ole taitoja auttaa etenäkään, jos opiskelijalla on mielenterveysongelmia. Osa opettajista osaa ohjata tällaiset opiskelijat opinto-ohjaajan tai terveydenhoitajan luo,

mutta opintopsykologia kaivataan opiskelijoiden ja opettajatuutorien avuksi. Jotkut opettajista kokevat, että he ovat hyviä kuuntelijoita ja se tai oma elämäkokemus auttaa. Pari opettajatuutoria piti tärkeänä tehtävänsä rajoja: opettajatuutori ei ole terapeutti, eikä hänen tehtävänsä ole sellaisena toimia.

Myös kuuntelu auttaa opiskelijaa, monesti jo helpottaa, kun saa purkaa asiansa – aikuinen kyllä kestää tämän. Mitään hoitotyötä en tee, se ei kuulu tutorille vaan opon kautta ohjaamme terveydenhoitajalla ja hän siitä eteenpäin. Tukiverkko tutorille on ehdottoman tärkeä; pitää osata erottaa, mikä on tutorointia ja mikä jotakin muuta.

Osalle lukihäiriöisten auttaminen oli vaikeaa. Ajankäytön ongelmien suhteen opettajatuutorien näkemykset jakaantuivat. Toiset opettavat ajankäyttöä, toiset taas miettivät, miten tällaista opiskelijaa voisi auttaa. Motivaatio mainittiin oppimisen esteeksi, johon on vaikea vaikuttaa.

Ei. Liian usein oppimisen esteenä on masennus, johon opiskelijaa saa hoitoa terapiassa ja syö lääkkeitä. Toinen tyypillinen tilanne on, että opiskelija ei saa aloitettua työskentelyään aikataulun mukaisesti. Kyseessä voi olla motivaatio-ongelma, stressi tms. Mitä opettajatutor näissä tilanteissa voi tehdä?

Kaksi opettajatuutoria oli ottanut esille tärkeän seikan: mahdollisuuksia auttaa opiskelijaa rajoittaa tietosuoja. Opettajan oikeudet ovat myös melko vähäiset ja epäselvät. Lukihäiriöstä opettajatuutori voi tiedottaa muita opettajia ja näin auttaa opiskelijaa. Sen sijaan ohjauskeskusteluissa opiskelijat saattavat ottaa esille hyvin henkilökohtaisia asioita ja näihin ei voida tietenkään puuttua opettajakunnan taholta ilman opiskelijan lupaa. Opiskelijahaastatteluissa kävi ilmi, että nuoret pitävät yhä masennusta ”salattuna” asiana, jota ei haluta tuoda esille. Myös lukihäiriöitä pidettiin nolona, salailtava asiana. Näiden kommenttien perusteella on selvää, että kyse on aroista asioista. Opiskelijat pitivätkin tärkeänä, että masentuneille olisi jaossa tietoa siitä, kuka voi auttaa, jotta he voisivat kääntyä auttavan tahon puoleen. Haastatteluissa tuli tosin ilmi ”kolikon toinen puoli”: masentunut ei välttämättä jaksaa auttaa itseään ja silloin koulun puolelta odotetaan jonkinlaista asioihin puuttumista.

Millä tavoin koulutusohjelmassasi otetaan huomioon erilaiset opiskelun/oppimisen esteet?

Opiskelun ja oppimisen esteiden huomioonottamisesta on melko paljon vaihtelua. Osa opettajatuutoreista näkee, että oppimisen esteitä ei oteta mitenkään huomioon, osalla on moniakin keinoja käytössään. Yleisin mainittu apu on lisäaika tenteissä lukihäiriöisille ja mahdollisesti lisäapu opinnäytetyön kirjoitusvaiheessa. Suullinen tentti, tukiopetus, eri medioille tehty opetusmateriaali ja fyysisten esteiden poisto mainittiin myös keinoiksi auttaa. Toiseksi yleisin keino on keskustella opiskelijan kanssa ja sen jälkeen miettiä keinoja auttaa, tai sitten opiskelija ohjataan opinto-ohjaajan tai terveydenhoitajan luo. Etenkin kulttuurialalla oppimisen esteet otetaan huomioon tekemällä HOPS. Valitettavan paljon oppimisen esteiden huomioiminen vaikuttaa jäävän yksittäisen opettajan vastuulle: jokainen opettaja miettii itse, millaisiin joustoihin hän on valmis.

Sosiaalialalta mainittiin vapaavalintainen opintojako Kalenteri kaveriksi ajankäytön ongelmien ehkäisyyn. Ammattikorkeakoulussa kuitenkin opiskellaan ammatti ja niinpä esteettömyys on monimutkaisempi kysymys kuin voisi luulla. Joskus oppimisen este voi olla vaaraksi työelämässä (lukihäiriöinen sairaanhoitaja hätätilanteessa tai muuta vastaavaa) ja pohdinta myönnytysten tekemisestä täytyy ulottaa opiskelua pidemmälle. Tätä pohtii varsin hyvin eräs opettajatuutori:

Opintojen venymisen jatkuvana räätälöintinä niille, jotka eivät ole opintojaan ajallaan suorittaneet. keskusteluina ja joustamisena esim. puhetehtävien suorituksessa mahdollisuuksien mukaan. Toisaalta herää kysymys, voiko esimiestehtäviin asiakaspalvelualalla valmistua esiintymistä ryhmässä kammoksuva opiskelija. Tai voiko päihdeongelmainen valmistua ravintola-alan esimieheksi? Peruskysymyksenä siis, mitä kaikkea oppimisen esteitä tulee ottaa huomioon ja millä tavalla?

4.4 VERTAISTUUTORIT

Millä tavoin opiskelijoiden vertaistuutorointi on järjestetty koulutusohjelmassasi?

Vertaistuutorien rekrytointi ja toiminta ovat opinto-ohjaajan vastuulla. Tuutorit toimivat lähinnä opintojen alussa perehdyttäen uusia opiskelijoita talon tavoille. Joissakin koulutusohjelmissa vertaistuutorit ovat mukana koko ensimmäisen vuoden, mutta tuutorien omat opinnot usein estävät pidemmälle menevän tuutoritoiminnan. Toisaalta vastauksissa tuotiin myös esille vertaistuutorien sitoutumisasteen ja aktiivisuuden vaihtelu. Vertaistuutoreita pyritään saamaan 1/10 opiskelijaa. Tuutorien tehtävät vaihtelevat koulutusohjelmittain.

Meillä on kymmentä opiskelijaa kohti 1 vertaistuutori ja koko ryhmälle 1 tuutorivastaava. Auttavat hakijarekrytoinnissa (koulutusesittelyt, mes-sut ym). Opiskelijatuutorit auttavat opiskelijoita kiinnittymään oppi-misympäristöönsä ja opiskeluryhmään. He antavat kokemuksellista tie-toa opiskelusta koulutusohjelmassa ja amkissa. He antavat vertaistukea tarvittaessa.

Opiskelijatuutorit ovat mukana auttamassa valintakokeissa; ovat muka-na 1. vuosikurssilaisten aloituksessa ja myöhemmin järjestävät erilaista ohjelmaa heille (vapaa-aika). Jokaiselle opiskelijatuutorille annetaan 1. vuosikurssilaisista muodostettu oma ryhmä, joita he tapaavat tiiviimmin 1. opiskeluvuoden aikana. Opetuutori ja opiskelijatuutori keskustelevat ja vaihtavat kuulumisia ryhmänsä opiskelijoista esim. ryhmän tunnel-masta, onko havaittu ongelmia ryhmässä jne. Opiskelijatuutorit mm. kertovat uusille opiskelijoille harjoittelusta ja harjoittelupaikoista.

Mihin ohjaustilanteisiin haluaisit vertaistuutorit mukaan?

Arkisten ongelmien ratkomiseen: missä, mitä, miten, kuka ja pulmatil-lanteet sekä opiskelun yleiseen kulkuun...

Vertaistuutorien työosarkaa voitaisiin lisätä vertaistuen ja kokemuksellisen tie-don jakamisessa sekä motivoimisessa: miten HOPSin voi suunnitella, mitä eri suuntautumisvaihtoehdoissa opiskellaan, millaisia harjoittelukokemuksia opiskelijoilla on, miten ammattikorkeakoulussa opiskellaan, miten tietojärjes-telmiä käytetään, millaista on tehdä opinnäytetyötä jne. Toisaalta vertaistuuto-

reilta nähtiin saatavan apua ryhmäilmiöiden käsittelyyn. Vertaistuutoreilla on opettajia huomattavasti parempi käsitys siitä, mikä uudessa opiskelupaikassa on hämmentävää ja mitä tietoa käytännön ongelmiin tarvitaan. Tietojärjestelmissä kuten Winhassa (opintorekisteri) opettajan näkymä poikkeaa opiskelijan näkymästä ja siten vertaistutorien panos niiden opettamisessa on tärkeää.

Vertaistutoreiden toivottiin olevan mukana ainakin koko ensimmäisen vuoden ajan. Kuitenkin monet teemoista, joissa heidän apunsa olisi tarpeen, eivät ole vain ensimmäisen vuoden opiskelijoille ajankohtaisia. Toiveissa on viite callidus-tuutoroinnin eli opintojen ajan jatkuvan vertaistutoroinnin tarpeeseen.³

4.5 RESURSSIT

Miten käytät tuutorointiresurssisi (opettajatuutorointi ja Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu -opintojakso)?

Yleisimmillään suurin osa tuutorointiresurssista kuluu kehityskeskusteluihin ja ammatillisen kasvun ryhmätunteihin. Joissain koulutusohjelmissa orientoivat päivät vievät suuren osan resurssista. Näiden lisäksi opettajatuutorit pitävät vastaanottoa ja vastaavat sähköposteihin, etsivät tietoa/vastauksia, valmistavat oppimistehtäviä ja tarkistavat ne, seuraavat opintojen edistymistä, keräävät palautetta, osallistuvat tuutoritiimien kokouksiin jne. Osa on vastuussa myös harjoittelusta.

Pääsääntöisesti 20 h lukukaudessa kuluu siten, että puolet tunneista on suoraan kontaktitunteja (10 h) ryhmän kanssa, toinen puoli kuluu tiimikokouksiin (6 h), henkilökohtaisiin keskusteluihin, ”toimisto-aikaan”, sähköpostiin vastailemiseen, HOPSien suunnitteluun – lista on loputon, ja käytettävissä n. 4–6 h lukukauden aikana, josta vähäisinkin ongelmatapaus vie 200 % ajasta.

Henkilökohtaisiin keskusteluihin on varattu puoli tuntia aikaa. Ei se riitä. Tunti menee helposti jos opiskelijalla on vähänkään purettavaa tai ongelmia opinnoissa. Yhteiset ohjausistunnot suunnitellaan kiireellä.

3. Hyvää perustietoa callidus-tuutoroinnin muodoista löytyy teoksesta Kallinen, Reima; Kerbs, Heidi & Nurmi, Jari: Laadukas vertaisohjaus. Oped-Exo. Ammattikorkeakoulujen opintojen ohjauksen kehittämisprojekti. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu 2006, 31–43.

Yhteisiin keskusteluihin opettajien välillä ei ole riittävästi aikaa. Jakaaminen tapahtuu kollegan käytävällä kohdatessa jos silloinkaan. Pienessä koulutusohjelmassa tunnemme opiskelijat melko hyvin. Jos tuutorohjaaja myös opettaa opiskelijaa, hiljaista tietoa siirtyy eteenpäin keskusteluun muiden opettajien kanssa käydyistä arviointikeskusteluista. Jos ohjaaja on ulkopuolinen henkilö, tai tapaa opiskelijaa esim. vain suuryhmissä, silloin ohjaaminen on rutiineihin perustuvaa.

Miten resurssi riittää suhteessa annettuihin tavoitteisiin?

Kuten resurssikartoituksen avulla selvisi, opettajatuutorien ohjausresurssit jäävät selvästi alle olemassa olevan suosituksen. Opettajatuutorien näkökulmasta resurssi ei riitä kaikkien vaadittujen tehtävien tekemiseen. ”Ei riitä alkuunkaan” tai ”yli menee” ovat toistuvia vastauksia. Kehityskeskustelut ja tuutoritunnit vievät suurimman osan resurssista. Toisaalta opettajat toteavat, että resurssi riittää jotenkuten, jos ryhmässä ei ole ongelmallisia opiskelijoita, tai sitten toimitaan resurssin puitteissa.

Resurssit riittävät selviytymiseen, jos ei tavoitella pilviä.

Ei riitäkään, kuten olen jo kertonut. Henkilökohtaiset keskustelut osittain ja erityisesti opiskelijan omaehtoiset henkilökohtaiset tapaamiset useimmiten joutuu tekemään ns. omalla ajalla.

Tuutorointiresurssin vähentyessä mietin, voisiko henkilökohtaiset keskustelut jättää pois, mutta pidän niitä kuitenkin tärkeänä myös opiskelijoiden tuntemisen kannalta, joten en niistä luopunut. Toki olen joskus ottanut opiskelijat keskusteluun pareittain.

Liian pieni resurssi ja suuret ryhmät tekevät vaikeaksi yhden opettajatuutorien tärkeimmistä tehtävistä eli opiskelijoiden opintojen edistymisen seurannan. Kyse ei ole vain opintopisteiden kertymisestä, vaan myös kyvystä ohjata ammatin kannalta mielekkäiden valintojen äärelle.

Resurssit eivät riitä, jos aikoo olla tietoinen ja seurata opiskelijoiden opintoja koko ajan.

Resurssi on liian pieni, jos haluaa pysyä hyvin kartalla. Nykyinen resurssi antaa vain minimipuitteet työskentelyyn. On kuitenkin hyvin tärkeästä asiasta kysymys, joten toivon keskustelua resurssien lisäämiseksi.

Joukossa on vastauksia, joiden mukaan resurssi riittää, jopa hyvin. Kirjoittajan kannalta vastaukset ovat kiinnostavia, koska ne ovat koulutusohjelmista, joista toinen opettajatuutori toteaa, että resurssi ei riitä alkuunkaan. Selvänä poikkeuksena on vastaus koulutusohjelmasta, jossa ammatillisen kasvun opintojakso on integroitu muuhun opetukseen. Tällöin kaikki opetus on ohjauksellista ja ammatillisen kasvun teemat käsitellään osana ammattiopintoja. Yksi ohjausalan ongelmista on asiantuntemuksen – ja työn – kasautuminen henkilöille, joita ohjaus kiinnostaa. Opiskelijan silmissä ilmiö näyttäytyy ohjauksen epätasalaatuna. Ohjauksen tulisi olla kaikkien opettajien tehtävä.

4.6 KOULUTUSTARPEET

Millaisia koulutustarpeita näet itselläsi olevan opettajatuutorina?

Osa opettajatuutoreista katsoi, että heillä ei ole varsinaisia koulutustarpeita, mutta kokemusten vaihtaminen muiden koulutusohjelmien opettajatuutorien kanssa olisi tärkeää. Koulutusta kaivattiin erityisesti ryhmädynamiikasta ja erityisopiskelijoiden ohjauksesta. Ensimmäisen tiimoilta nousee esille etenkin toimimattoman ryhmän ongelmat ja erilaiset pulmatilanteet. Jälkimmäinen ryhmä jakautuu varsin tasaisesti oppimisvaikeuksien tunnistamisen (usein mainitaan lukihäiriö tai opiskelutaitojen puuttuminen) ja mielenterveysongelmiin kesken. Muita mainittuja koulutustarpeita olivat monikulttuurinen ohjaaminen, korvaavat tavat suorittaa opintoja ja ohjaustyöhön liittyvä työn-ohjaus sekä keinot auttaa opiskelijoita motivaation loppuessa.

Tällä hetkellä tarvitsen lisää resursseja (lisää resurssoituja tunteja omaan koulutukseen). Opettajatuutorin työ kehittyy/muuttuu jatkuvasti eli lisää (monipuolista) koulutusta, keskustelua, kertausta, ammatti-ihmisten pitämiä tietoiskuja. Esim. päihdenuorten käsittely vaatii ammattitaitoa (pelkässä keskustelussakin tarvitaan hyvää pelisilmää).

4.7 SANA ON VAPAA! MITEN KEHITTÄISIT OPISKELIJOIDEN OHJAUSTA JA/TAI OPETTAJATUUTOROINTIA TURUN AMMATTIKORKEAKOULUSSA?

Tähän osioon saatiin varsin erilaisia vastauksia. Yleisin lienee toive ohjausresurssin lisäämisestä. Tähän liittyy käytäntöjen yhtenäistäminen ja opettajatuutorille tulevan opiskelijamäärän rajaaminen. Opettajatuutorien kokemusten jakamista yhteistapaamisissa pidettiin myös hyvänä keinona jakaa tietoa. Osa opettajatuutoreista toivoi, että opettajien asenteiden tulisi muuttua: ohjaus on kaikkien asia. Toisaalta ketään ei saisi pakottaa opettajatuutoriksi. Vertaistuutorien työpanoksen lisääminen nähtiin yhdeksi kehittämiskohteeksi: erään opettajan mukaan koulun virallinen sanoma ei avaudu riviopiskelijalle. Teknillisen korkeakoulun tapaiset opintoneuvolat tai koko opiskelujen aikainen mentorointimalli olivat yksittäisiä ehdotuksia muuttaa tuutorointia. Koulutusohjelmarajojen ja tulosalueiden yli menevää toimintaa toivottiin monella tavalla: opiskelijoille aidosti mahdollisuuksia opiskella rajojen yli, opettajatuutorien välistä yhteistyötä tai vertaistuutoreita toisesta koulutusohjelmasta.

Riittävästi aikaa & resursseja rauhassa suunnitteluun ja toteutukseen. Yhteistyömuotojen kehittäminen, ei niin paljon yksin tekemistä. Yhteisvastuu & perusasenne opiskelijoiden ohjauksen suhteen, ei pelkästään opettajatuutoreiden/pon tehtävä. Opiskelijoiden rakentava ohjaus ja tuki & kohtaaminen kaikkeen opetukseen ja toimintaan liittyen.

Lisätieto, toimintamallit ja ammatillisen kasvun merkityksen näkyväksi tekeminen taas edustavat toiveita tuutoroinnin jämäköittämiseksi. Opiskelutaidot ja ammatillisen kasvu -opintojakson suhteen toiveet menevät ristiin. Osa opettajatuutoreista toivoo lisää yhtenäistämistä, osalle joustavuus on tärkeää. Jälkimmäisessäkin tapauksessa kaipahtiin ”ideapankkia”, eräänlaista tietokantaa, josta löytyisi eri alojen asiantuntijoiden yhteystietoja. Ammatillisen kasvun integroimisen jatkamista osaksi muita opintoja toivottiin niistä koulutusohjelmista, joissa tämä työ on aloitettu. Myös opintopsykologin tai muun vastaavan ammatti-ihmisen saamista ohjaushenkilöstöön pidettiin tärkeänä.

Johdolta kaivataan selkeää viestiä tuutorointityön arvostuksesta. Ohjaukselta odotetaan paljon, mutta sille annetaan riittämättömät resurssit. Tämä kirvoitti kyselyyn pari kipakkaakin kannanottoa:

Resurssit ovat aivan alimitoitettut. Nyt kun toimintaan oikeasti on herätetty panostamaan, sen tulisi näkyä selvänä resurssien kasvuna !!! Tilipussissa !!! Oikeasti, eikä vaan juhlapuheissa. Sitä saadaan mitä palkitaan. Eli kun resursseja myönnetään tilipussiin asti (ja oikeasti kaikille tutoreille!), niin varmasti myös opiskelijatytytyväisyys tulee kohenemaan ohjauksen osalta!

Myös johdon pitää ymmärtää, että tutorointi on oikeaa – ja vaativaa – työtä. Resurssien on oltava sen mukaiset. Tutorointia ei voi tehdä vain ”vähän” kuten eräs henkilö kehittämisestä totesi: on kyse nuorista ihmisistä ja heidän kasvustaan sekä ratkaisuista työelämää, ja koko elämää varten, jossa tutor voi auttaa, kun hänelle annetaan aikaa tehdä työ rauhassa ja ajan kanssa. Myös opot ovat kovilla, heidän työlleen on annettava sille kuuluva arvo, joka myös sekin näkyy resurssina ja työrauhana, toivottavasti. Kehittämiselle ja kehitymiselle on annettava aikaa ja rauhaa; on hyvä, että asioita hankkeistetaan, mutta tulokset eivät näy heti eikä hankkeita hankkeiden takia kuulu tehdä. Jokainen näissä kuvioissa olevan on mietittävä, mikä on se ydintoiminta ja siihen liittyvät tavoitteet.

5 HANKKEEN ANTI

Vuosi 2009 kului ohjauksen nykytilan kartoitukseen ja varsinainen kehittämistyö alkaa vuonna 2010. Kartoitukset kuitenkin kertovat omalta osaltaan, mitä ohjauksen osa-alueita tulisi kehittää. Ylitse muiden kehittämiskohteeksi nousee opettajatuutorien resurssi, joka on ohjauksen kriittisenä pisteenä nousut esille kaikissa tehdyissä kartoituksissa. Nykyiset resurssit ovat tehtävänkuvaan ja tavoitteisiin nähden riittämättömät.

Ohjauksen merkitys ja tärkeys tunnustetaan ja sen epäonnistuminen nostetaan herkästi esille, mutta sille myönnetty vähäiset resurssit eivät tee siitä opettajan näkökulmasta houkuttelevaa työtä. Ohjaus on vaativaa työtä ja se edellyttää tekijältään monipuolisia taitoja ja tietoja. Tiedottaminen vaatii jatkuvaa ajan tasalla pysymistä ja organisointitaitoa. Opettajatuutorin olisi hyvä myös kyetä seuraamaan nuorten aikuisten maailmaa ja sitä kautta ymmärtää opiskelijoitaan.

Kysymys resurssien lisäämisestä ja ohjaustyön arvostuksesta on ensiarvoisen tärkeää nostaa esille, jos ohjaukselle asetetaan nykyiset tavoitteet. Opettajatuutorin on nykyisillä resursseilla vaikea olla perillä opiskelijoidensa opinnoista, ”tuntea” heidän opintopolkunsa ja siten asiantuntevasti auttaa opiskelijoita heidän valinnoissaan. Tämä on kuitenkin kannustavuuden ohella asia, jota opiskelijat tuutoroinnilta kaipaavat.

Toinen kehittämiskohde on yhteistyön ja ohjauksellisen opettajuuden edistäminen. Opiskelijan näkökulmasta jokainen opettaja ohjaa: opintojaksojen avaaminen, tiedottaminen ja palautteen antaminen ovat olennainen osa ohjausta, joka kuuluu osaksi jokaisen opettajan työtä. Yhteistyö vähentää yksittäisen opettajan painetta ohjauksen suhteen ja myös vähentää päällekkäisiä sisältöjä. Opiskelijat ottivat haastatteluissa esille CV:n hiomisen niin kielten tunneilla kuin Opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu -opintojaksollakin.

Kolmanneksi opintopsykologia kaivataan osaksi ohjaushenkilöstöä. Opiskelijoilla ja opettajatuutoreilla ei ole tällä hetkellä henkilöä, jonka puoleen kääntyä esimerkiksi masennuksen tai lukihäiriön takia. Vertaistuutoreilta kaivataan myös isompaa panostusta. Opiskelijat kommentoivat, etteivät he useinkaan näe tuu-

toreitaan ensimmäisen viikon jälkeen. Opettajatuutoreille heistä olisi apua monissa ohjaukseen liittyvissä kysymyksissä. Ongelmaksi nousee kuitenkin se, että opiskelijat, joilla olisi tietoa ja kokemuksia esimerkiksi harjoittelusta ja opinnäytetyön kirjoittamisesta, ovat itse liian kiireisiä opintojensa tähden tai jo valmistuneet. Nykyiset vertaistuutorit ovat toisen vuoden opiskelijoita, eikä heillä ole tietotaitoa kaikkien niiden asioiden suhteen, joihin heitä kaivattiin apuun.

Nykyiset ohjaushenkilöstön tehtävänkuvat ja ohjaustermistö tulisi myös yhtenäistää. Tämän hankkeen myötä on käynyt selväksi, että ymmärtäminen on aika ajoin vaikeaa erilaisten termien vuoksi: emme tiedä, puhummeko samasta asiasta. Intranet Messi antaa loistavat mahdollisuudet markkinoida ohjaushenkilöstön työtä. Termien määrittelyn ytimessä on itse ohjaus, jota Turun ammattikorkeakoulussa ei ole selkeästi määritelty. Mitä ohjaus on? Mitä palveluja siihen kuuluu? Mitkä sen tavoitteet ovat? Kuka tätä työtä tekee? Mikä on ohjauksen ydin, joka on jokaisen opiskelijan oikeus? *Opiskelijoiden ohjausjärjestelmä Turun ammattikorkeakoulussa* (1998) vastaa omalta osaltaan näihin kysymyksiin, mutta asiakirja on aika päivittää nykyisen ohjaushenkilökunnan näkemysten mukaiseksi ja nykyisiä resursseja, käytänteitä ja tarpeita vastaavaksi.

Tuutorointi on opiskelijan näkökulmasta epätasalaatuista. Tärkeää olisikin kehittää työvälineitä, työkalupakkeja opettajatuutorien käyttöön. Nämä ovat erityisen tärkeitä, jos tuutorointiresursseja ei voida lisätä. Kehittämistyö lienee silloin pakko suunnata sisällölliseen ja laadulliseen kehittämiseen: miten ja mihin niukkoja resursseja kohdennetaan. Työvälineiden kehittämistyön opinto-ohjaajien kehittämistiimeistä yksi, AMKA-tiimi on jo aloittanut. He ovat uudelleen kirjoittaneet Ammatillinen kasvu -opintojakson OPSin, joka mahdollistaa opintojakson sisältöjen integroimisen osaksi ammatillisia opintoja.

Opettajatuutorien toiveista yhteiset, tulosaluerajat ylittävät seminaarit ovat hyvä keino jakaa hyviä käytänteitä ja ratkaisumalleja. Tarkoitushan ei ole rakentaa jäykkää täysin yhtenäistä toimintamallia, vaan yhteinen hyvä perusta, jota voidaan tarpeiden mukaan soveltaa kuitenkin niin, että opiskelijat olisivat tasa-arvoisessa asemassa ohjauksen suhteen.

Opettajatuutorien tavoin toivon, että opiskelijoiden itseohjautuvuutta saadaan vahvistettua. Ehkä tähän käy ohjausryhmän puheenjohtajan Jyrki Lähtenmäen vision mukaisesti ratkaisuksi oppimaan oppimisen edistäminen. Millään oppilaitoksella ei ole varaa, eikä myöskään mitään mieltä rakentaa ohjausjärjestelmää, josta kaikki ohjaus lankeaa aina automaattisesti. Elämä on muutosta ja valintoja – valintoja, jotka jokaisen on tehtävä itse oman harkintansa perusteella.

LIITE I.

OPALA 1.1.2008-31.12.2008: Ammattikorkeakoulun opintoihin liittyvät neuvonta- ja ohjauspalvelut ovat tukeneet hyvin opintojeni edistymistä

	1	2	3	4	3+4
Luonnontieteiden ala					
Turun amk (n=76)	2,6	26	54	17	71%
Koulutusala amk:t ka (n=692)	3,2	24	50	22	72,4%
ero					-1,4%
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala					
Turun amk (n=226)	8,4	36	45	11	55,8
Koulutusala amk:t ka (n=3742)	6,6	26	50	17	67
ero					-11,2%
Kulttuuriala					
Turun amk (n=137)	12	28	48	12	60,6
Koulutusala amk:t ka (n=1789)	8,2	30	48	13	61,7
ero					-1,1%
Luonnonvara- ja ympäristöala					
Turun amk (n=40)	2,5	53	35	10	45
Koulutusala amk:t ka (n=549)	7,7	29	51	13	63,8
ero					-18,8%
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala					
Turun amk (n=529)	6,6	33	53	7	60,3
Koulutusala amk:t ka (n=5607)	5,2	27	53	14	67,7
ero					-7,4%
Tekniikan ja liikenteen ala					
Turun amk (n=407)	8,1	34	47	11	57,5
Koulutusala amk:t ka (n=5373)	7,5	27	50	16	65,9
ero					-8,4%
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala					
Turun amk (n=61)	4,9	30	56	9,8	65,5
Koulutusala amk:t ka (n=1286)	5,1	24	51	21	71,2
 Kaikki muut oman amk:n koulutusalat n = 1476 Kaikki Suomen koulutusalat n = 19 288	 7,4 6,4	 33 27	 49 51	 9,9 16	

LIITE 2.

OPALA 2008 Opintoihin liittyvät neuvonta- ja ohjauspalvelut ovat tukeneet opintojeni edistymistä / Opetus AMK:ssa on ollut asiantuntevaa ja korkeatasoista -vastausprosentit opiskelijahaastatteluiden koulutusohjelmissa.

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU					MUUT AMMATTIKORKEAKOULUT				
OPALA 2008	Tytyväisyys % (3+4)				Tytyväisyys% (3+4)				
	1	2	3	4	1	2	3	4	
Tietojenkäsittely n=69									
Ohjaus	2,9	26,1	53,6	17,4	71	71			
Opetus	8,7	33,3	44,9	13	57,9	57,9			
Liiketalous n=157									
Ohjaus	9,6	36,3	44,6	9,6	54,2	55,8			
Opetus	4,5	27,4	60,5	7,6	68,1	65,5			
Muotoilu n=36									
Ohjaus	19,4	30,6	44,4	5,6	50	60,6			
Opetus	8,3	36,1	52,8	2,8	55,6	73			
Viestintä n=41									
Ohjaus	9,8	36,6	43,9	9,8	53,7	60,6			
Opetus	0	26,8	65,9	7,3	73,2	73			
Hoitotyö n=243									
Ohjaus	8,2	32,1	55,6	4,1	59,7	60,3			
Opetus	7	35	53,1	4,9	58	65,6			
Sosiaaliala n=85									
Ohjaus	5,9	40	45,9	8,2	54,1	60,3			
Opetus	7,1	29,4	56,5	7,1	63,6	65,6			
Elektroniikka n=48									
Ohjaus	8,3	54,2	33,3	4,2	37,5	57,5			
Opetus	6,2	16,7	58,3	18,8	77,1	67,8			
Kone- ja tuotantotekniikka n=107									
Ohjaus	11,2	33,6	48,6	6,5	55,1	57,5			
Opetus	7,5	29,9	54,2	8,4	62,6	67,8			

Tietojenkäsittely n = 616								
Ohjaus	3,6	24,2	49,7	22,6	72,3	72,4		
Opetus	3,6	25,8	56,5	14,1	70,6	70,1		
Liiketalous n=2684								
Ohjaus	6,4	25,1	50,7	17,8	68,5	67		
Opetus	2,5	17,3	63,3	17	80,3	78,7		
Muotoilu n=371								
Ohjaus	7,8	29,9	55,3	7	62,3	61,7		
Opetus	5,7	26,4	59,8	8,4	68,2	70,3		
Viestintä n=519								
Ohjaus	7,5	32	48,9	11,6	60,5	61,7		
Opetus	4,4	29,5	54,9	11,2	66,1	70,3		
Hoitotyö n=2326								
Ohjaus	6,6	33,1	53,3	7	60,3	67,7		
Opetus	3,6	26,5	60,1	9,8	69,9	74,2		
Sosiaaliala n=1251								
Ohjaus	4,7	26,8	52,4	16,1	68,5	67,7		
Opetus	1,8	19,3	63,4	15,4	78,8	74,2		
Elektroniikka n=121								
Ohjaus	7,4	35,5	37,2	19,8	57	65,9		
Opetus	5	16,5	52,9	25,6	78,4	74,8		
Kone- ja tuotantotekniikka n=728								
Ohjaus	7,1	26	55,2	11,7	66,9	65,9		
Opetus	2,9	25,7	61	10,4	71,4	74,8		

1 = Täysin eri mieltä 2 = Osittain eri mieltä 3 = Osittain samaa mieltä 4 = Täysin samaa mieltä

LIITE 3.

Opettajatuutorikysely 4.9.2009

Bioalat ja liiketalous

Bio- ja elintarviketekniikka	3
Liiketalous	3

Hyvinvointipalvelut

Kauneudenhoitoala	3
Palvelujen tuottaminen ja johtaminen	3
Sosiaaliala	3

Taideakatemia

Kuvataide	2
Musiikki	1

TYT

Auto- ja kuljetustekniikka	1
Kestävä kehitys	1
Kone- ja tuotantotekniikka	2
Muotoilu	3
Myyntityö	2
Rakennustekniikka	1
Kala- ja ympäristötalous	1
Liiketoiminnan logistiikka, Uki	1

Terveysala

Ensihoito	1
Hoitotyö	3
Radiografia ja sädehoito	1
Suun terveydenhuolto	2
Hoitotyö, Salo	2
Nursing, Salo	1

TSK

Tietotekniikka	1
Tietotekniikka	5
Tietotekniikka, Salo	1

Koska kyselyssä ei kysytty toimipistettä, on samaa koulutusohjelmaa koskevat vastaukset keskitetty yhteen kohtaan, vaikka todennäköisesti vastauksia on saatu useammasta toimipisteestä.